

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KISS JÓZSEF.

33. szám.

XVIII. évfolyam.

A NEMZETI SZINHÁZ
MELLETT

Pannónia-Szálloda

BUDAPEST,
Kerepesi-ut 7. szám.

VIZVÁRINÉ SZIGETI JOLÁN

Dr. LÁZÁR PIROSKA

internátussal kapcsolatos felsőbb leányiskolája.

BUDAPEST, V., VÁCZI-KÖRUT 78. I. EM.

6 osztályos felsőbb leányiskola és 2 éves továbbképző tanfolyam. Elsőrangú tanárok. Modern egyéni nevelés. Zene. Művészi oktatás. **A növendékek lehetnek bejárók, fél- és egész bennlakók.** Az intézeti élet szigorúan higiénikus. Kellemes családi élet. Bennlakó angol, francia és német nevelők. Bővebb felvilágosítással készséggel szolgál **Dr. Lázár Piroška.**

Engedélyezte a nagymélt.
m. kir. vallás- és közok-
tatásügyi miniszterium.

DIANA ARCZKRÉM

DIANA SZAPPAN

szépitők és bőrápolók, nélkülözhetetlen cikkek a szeplők és pattanások eltávolításánál.

Ára 75—75 krajczár.

Egyedüli készítő:

ERÉNYI BÉLA ♦ DIANA ♦
gyógyszertára,

BUDAPEST, KÁROLY-KÖRUT 5. SZ.

Postai megrendelések naponta eszközöketnek utánvét mellett.

NINCS TÖBBÉ FOGFÁJÁS

és nem is lesz annak, aki az **OROSZ S.** által feltalált **VARÁZS** fogápoló készítményt használja. **Nélkülözhetetlen ez minden embernek,** mert a rossz fogakat meggyógyítja és az épeket a romlástól megóvjaa. **Ára** használati utasítással 1 K. * **Orosz S. Budapest, Rottenbiller-u. 29/b.**

„AGRARIA”

magyar gépforgalmi részvénytársaság a szab. osztrák-magyar államvasut-társaság resiczal mezőgazdasági gépgyárának **VEZÉRÜGYNÖKSÉGE.**

Mezőgazdák különös figyelmébe! • Egyetemes aczélekek. Eltörhetetlen tégelyaczélekefej. — Pánczélczélekkormánylemez. — Magasított aczélekefej. — Porvédő kerekek — Aczél ☐ gerendely.

Tiszta aczélanyag saját hámorainkból.

Csak kitémasztott **nyeregkerettel** bíró taligát szállítunk. Ekegyártás terén **legelső** rangú magyar gyártmány, felülmúlja még a legnevezetesebb idegen gyártmányokat is.

Kérjünk árjegyzéket, mivel ez az összes talajművelőgépeket **terjedelmesen ismerteti** és egyáltalán a talaj alapos megmunkálására terjedelmes, szakszerű és minden gazdának értékes felvilágosításokat nyújt és **díjmentesen** küldetik.

Rövidített levélcím: „AGRARIA” Budapest, V., Váci-ut 2.

Sürgőnycím: „AGRARIA” Budapest.

Tiszta üde fej

* kétszeres munkaképességet jelent. Kit gyakori fejfájás gyötör az na mulassza el a **BERETVÁS-téle** használatát, mert ez 5 perc alatt mindenféle bármilyen heves fejfájást, még ha ideges és krónikus is, biztosan megszüntet. Egy 24 órás **BERETVÁS-téle** pasztillát tartalmazó doboz ára **1 kor. 20 fillér.** Kapható minden gyógyszerárban és drogériában. — Forrástár: **BERETVÁS** Kísérlet, Rákóczi-u. 9. Postán 3 doboz bérli. *

REGGELIZÉS ELŐTT FÉL POHÁR

SCHMIDTHAUER-féle radió-activ

Igmándi

KESERÜVIZ

az elrontott gyomrot 2—3 óra alatt teljesen rendbe hozza.

Kapható mindenütt kis és nagy üvegben.

HASZNÁLATA VALÓDI ÁLDÁS GYOMORBAJOSOKNAK ÉS SZÉKSZORULÁSBAN SZENVEDŐKNEK.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... kor. 20.—

Félévre ... > 10.—

Negyedévre ... > 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Rökk Szilárd-utca 18. sz.

Telefonszám: 61—38.

Hirdetések
felvétele ugyanott.

— © Budapest, augusztus hó 18. © —

Krónika.

Megváltozás.

— augusztus 16.

Szerdán éjszaka a Nemzeti Színház kapujára munkás-emberek káromkodva, veszekedve és incselkedve szögezték a fekete kárpitokat. Vizváriné számára készítették a ravatalt, alaposan bespriccerezve.

És csütörtökön délelőtt komor gyász omlott le a falakon, belül, az előcsarnokban csupa feketeség, egy kék mécses és a ravatalnál gyertyák sora. Emberek tömege halk suttogással tolongott be az egyik kapun s szabadult ki a másikon, meghatva a halott látásától. Senki sem érezte meg az éjszakai fekete kárpitos munkán az ipart és szakszervezetet.

És megnézik a halottat, akit nem ismernek és azt mondják: szegény Vizváriné! Én nem megyek oda be. De eszembe jut az eleven asszony, akivel a Kerepesi-uton majd mindennap találkoztam, aki keményen, közömbösen fogadta köszönésemet, aki nagymama volt, nem is öreg, nem is vén asszony, de nagymama és színésznő, aki öreg komikus karaktereket alakított a színpadon. És eszembe jut, hogy én ezt a nagymamát szépnek és fiatalnak ismertem, a színpadon olyan szerepekben láttam, amelyek mellett egy másik asszony komédiázik, ő ellenben ölelő karba dől, vagy pláne a szeme csillanásával, az ajka mozgásával, fiatal lelke kicsapó humorával azt a sóhajt fakasztja a nézőben: boldog Vizvári!

A halál, a nagy változás alig érintett valaha. Csak a magam halálától félek, csak az enyéim halálától rettegek. Mások? Meghalnak. A kárpitos is közömbösen csinálja nekik a gyászt és magam is csak kárpitos vagyok. Aztán akik nekem haltak meg, mind olyanok voltak végső perczeikben, amilyeneknek mindig ismertem: vagy öregek, vagy fiatalok. De kísértetiesen megfoghatatlan nézni az emberek megváltozását. Látni öreg embernek azt, akit fiatalnak is láttam, látni fehérnek a fekete szakált, rokkantnak a vasgyurót, kiszélesedett matrónának a karcsu fiatal asszonyt, sorvadtt, nyugós csontváznak, akit az ura megunt, a hajló, izmos, kaczer és győzelmes szép leányt, látni mindezt és természetesnek találni, hogy ők maguk természetesnek találják a változást s ugyanazzal az öntudattal énnek tekintik magukat, mint azelőtt: ezt nem vagyok képes

megérteni s ha mégis megértetem magammal, nem tudok benne megnyugodni.

Közösgy sorsa ez minden embernek, minden nőnek, mégis a színésznőnél a legmegdöbbentőbb és a legtragikusabb. Más nő vénül, ha vénül; megtudja, hogy vén, ha megtudja. A színésznőnek azonban határozatilag ki kell mondania a változást vagy pláne a közönsége, meg a direktora mondja ki rá. Nem tudom elképzelni, milyen érzéssel veszi föl a nő először a fekete főkötőt, kalap helyett. De rettenetesnek tudom elképzelni, milyen az első fiatal asszonyszerep, melynél a színésznőnek tudomásul kell vennie, hogy már nem neki való. Hogyan esik az első taps, melyet anyaszerepben, matrónaszerepben arat s mely taps azt mondja neki, hogy ő csakugyan kitünő anya- vagy matrónaszínésznő. Ha valaha tudatossá válik ember előtt, hogy mennyire idegenül él a világon, ilyenkor eshetik meg. Hogy megszokja a világ, hogy találja természetesnek már első nap, amit ő sohasem fog természetesnek találni — azt, hogy noha egyik napja úgy pergött le, mint a másik, sok napok végén ő mégis egészen más, mint volt! Boldogok a betegek, akiknél végigpusztított a kór, ők tudják, hogy megváltoztak, mint a katona tudja, hogy fellábu, minekutána ellőtték az egyik lábát.

Hogy is történik ez a megváltozás? Nem igaz, hogy az embert szelid átmenetek viszik oda, ahova menthetetlenül jutna. Az abnormitásokat inkább értem, mint a rendes jelenségeket. Értem a nőt, aki vörösre festi őszülő haját, aki negyven éves korában mázzal vonatja be arcát, hogy az ifjúságát bilincsbe verve marasztalja. Értem a fehér-szakálu aggastyánokat, akik kétségbeesett harczra kelnek erejük hanyatlásával s az utcasarkokon leselkednek, megrogyó inakkal és tétován lobogó szemmel a szerelmi alkalomra. Ezek a nevetséges nők! Ezek az utálatos aggastyánok! De miért nevetségesek? Miért utálatosak? Mert nekünk idegeneknek, akiknek semmi közünk hozzájuk, olyan könnyű kimondani a szentenciát: öregszel — hát légy öreg. Könnyű nekem elválni a mások ifjúságától s egy öreg asszonynyal többet ismerni, hiszen ha nekem ifjúság kell, megtalálom bőven a többi fiatalokban. De hogyan állok magammal szemben? Álljon elő az a nem emaillozott arcú nő és mondja, — ha igaz lélekkel mondhatja — hogy könnyű lélekkel és minden küzdelem nélkül akceptálta az öreg nagysága czimzést, melyet a cseléd használ az anyós megjelölésére. Álljon elő az a tiszteletreméltó nagyapa, aki unokái társnőinek

arczát nagyapái szeretettel csirógatván, nem vegyít-e érzelmeibe annyit, amennyit vegyíthet, a hajdani férfi érzéseiből, mikor rózsás leány-arcz mosolyog az ujjai között.

Nem, a legtermészetesebb a legrejtélyesebb. A gyermek türelmetlenül várja az időt, mikor felnőtt ember lesz belőle. Azt a változást tudja és megérzi, mert előre készül reá. De ezentúl az élet egy egynemű, öntudatlan áradat, melynek közepette is mindig egyformán érezzük s egyformának tudjuk magunkat. Orvul lopja be magát vonásainkba a kor s a kész elhelyezkedés után mondja meg nekünk, hogy megváltoztunk! Mindnyájan megváltozunk, de egyikünk sem hiszi el, míg a brutális külső világ, a rokonok, gyermekek, unokák és egyéb idegenek a szeretetükkel, tiszteletükkel, a közömbösségükkel és gunyjukkal értésünkre nem adják. Boldog, aki ilyenkor önmaga is szűkebb publikuma előtt komédiázhatik. Egyet sóhajthat, a könnyeit a párnáiba sirhatja. De a színésznő kiáll a színpadra s ki is öltözködik annak, amicsoda. Megilletődve állok az élet pontjánál, a sirnál, de a gyászt és a tiszteletet a szerepkör változása kelti bennem. S mindnyájan változtatjuk a szerepkört, az a szomorú. S egyikünk sem veszi észre saját magán — ez több, mint szomorú.

Kóbor Tamás.

Apám.

Beszélik róla: különös, nagy szeme,
— Opálos, idegen, északi szem,
Távolba révedt mindig. El tudott
Babrálni félnapon egy tő virággal,
Melléje térdelt, és a finomult
Kényes szirmok küzködő illatát,
S az asszonynak is — a lelkét kereste.
Képeket gyűjtött, — könyvet, régi himzést;
— Az emberekkel is erőlködött:
Dús lakomáin csillogott az asztal,
Zaj nélkül szolgáltak fel, — s a borok
Kristálytüze oly mélyen, lángolón
Aranylott. És ő kedvét lelte benn,
Amig fris volt az abrosz s a virágdísz.
Ám később, mikor egyre hangosabb,
Vitázóbb lett a szó, — fojtóbb a füst,
Szidták a kormányt a megyés urak,
Tíz is beszélt, — és trágár, durva tréfán
Kaczagva dőltek el; — baráti csókban
Ellágyultan dadogtak majd, — amig
Nehánya horkolt már pittyedtt ajakkal!
Ó, akkor oly zavart lett, oly szorongó.
Elnézte őket fátyolos, bús szemével
És érezte, hogy csak ő a magányos itt.
— Aztán fűtyentve hívta be hű ebét;
Csörtetve jött a vizsla, — hozzásimult,
Ölébe téve az okos, nemes fejet,
S a szürkülő borgőzös hajnalon
Amíg simogatta, — egymásra néztek.

Mondják, — aztán én lettem szemefénye.
Feledte értem híres virágait,
Csipkés szalagos bölcsem fölé hajolt
És mint egy drága porcellánt, úgy őrzött.
Mennyit virrasztott kis betegágyamon!
S mikor — játékból, senkitől nem tanulva
Le tudtam írni először két betűt,
Magához vont és sugta: „Igy, kicsim!
Mire te felnősz, más lesz a világ!”
— És akkor jött a kór. Ő haldokolt
Sokáig, — tiszta szemmel látva végét.
— Kevéssel volt csak idősebb mint ma én —
Mondják, miattam gyöttrődött éjszakáinkint,
És ha rámnézett, — az ökle összeszorult
Viaskodón a gyilkos, sanda véggel.
Már gyűlölte a sok szobrot, — drága képet,
„Koldus leszel!” — szólt s elfuladt szava,
„Mért nem lehettem éretted fukar!”
Ó, — édes apám, ha tudnád — — — hisz semmi az!
Ha nem lett volna soha egyéb bajom!
De látod, — a világ se változott azóta!
Mennyire nem volt igazad, apám!

Hozzák a hírt most. A sírja nagyon gyepes,
Bókol a márvány, — s az aranyos betűk
Lemosva mind. Oly régen jártam arra
És minden évben vannak záporok.
Mindig vihar! — Megértem én, ó, hányat!
S az élet, — apám, — milyen nagy zűrzavar! — — —
Ha látnád, — igen — van már kis unokád,
Fényesszemű, hangos, eleven csöppség,
Mert életerős, egyszerű, tiszta törzs
Hajtotta benne sarját. Én csak az
Életet adtam meleg kicsiny erébe,
Egyenletes, szabályos lüktetést,
Ám szeme oly más, mint a tied, s az enyim,
Igy jó! Mert fognak még jönni viharok,
De hátha — — — más lesz a világ, mire felnő!
Hisz olyan régen is alszol már te lenn!
Nem voltál sokkal öregebb, mint ma én,
S aránybetűid az eső mind lemosta,
És hallok a hírt, — oly gyepes a sirod.
Elvihetem-e még egyszer virágaim?
Ki tudja? Az élet olyan nagy zűrzavar!
Virgócz, mosolygó gyerek az unokád,
És én olyan fáradt vagyok, apám.

Fröhlichné Kaffka Margit.

Semmi állatnak sincs olyan kevés emberismerete, mint a kutyanak.

*

Ha valami buksi dicsér bennünket, tüstént nem olyan ostoba többé.

*

Hogyne volna plátói szerelem! De csakis házastársak között!

*

Nincs szigorubb erkölcsbíró a csalónál, ha őt is megcsalják.

A hiúság morzsái.

Irta: ZÖLDI MÁRTON:

A szép szubrett, Sabati Emma lustán tűzögette hullámos, bágyadt fényű haját a tükör előtt. Szabályos, finom metszésű arcza, melyen csak a duzzadt, érzéki ajk mutatott abnormitást, rendezetlen volt. A szinpadí festék pusztító nyomokat hagyott a lágy, rózsásszínű arczbőrön s a nappali festék — ma későn kelt — még nem simította el a foltokat. Mikor a kontyval elkészült, idegesen fordult a háta mögött nagy, piros bársony karosszékekben ülő galambösz matrónához, kinek elégiült mosolya, nyugodt tekintete mitsem sejtetett azokból a híres, gáláns kalandokból, melyeknek valamikor hősnője volt.

Apáink és apáink barátai jól ismerték valamikor nevét. Nollasy Teréz, ez volt a matróna neve, egy nemzedék fejét forgatta el a szinpadon, mikor Offenbachot interpretálta a trikó jegyében. Ah, mily érzéki hévvel, mennyi lobogó indulattal könyörgött egykor Szép Helénában Vénusnak: több szerelem kell nekünk, gyulaszd fel újra szívünk!

Azóta az újabb nemzedék újabb operettbálványokat teremtett magának. A szinpadí bálványok élet-szükségletté fejlődtek. Ha nincs, a legsilányabb anyagból is gyurnak maguknak az emberek... Ez is korunknak egyik bélyegrészlete.

Nolassy Teréz már rég megbékült azzal a gondolattal, hogy ő a múlté. Közeljárt a hetvenhez s már tiz esztendeje, hogy nem tagadott le éveiből. Egyik udvarlójának féktelen könnyelműségéből rendezett anyagi viszonyok között élt, sőt némi fényűzésre is tellett. Most is mindennél jobban kedvelte a színházi levegőt és a színházi embereket.

Sabati Emma zsámolyra guggolt le előtte, mint ahogy a szinpadon a rabszolgánok szoktak. Közömbösnek tetsző hangon vetette fel a kérdést:

— Mondd, kedves Teréz, lehet rut férfit is komolyan és sokáig szeretni?

A matróna gondolkozott, arcza komoly kifejezést öltött, mint aki tudja, hogy szavának súlya van.

— Azt hiszem, igen — válaszolta. — En leg-alább tudtam.

— Sokáig?

— Elég sokáig.

Kis szünet után folytatta:

— A szép férfiak nem hagytak kedves emlékeket. A legszebb férfi, kit ösmertem, férjem volt. Őt szerettem legkevésbé. Nem azért, mert férjem volt. De a szép férfiak önhittsége, én legalább azt tapasztaltam, brutális önzést ébreszt bennük. Mintha ősi kiváltságoknak volnának birtokosai. A nőt, kit meghódítanak, olyan alattvalónak tekintik, ki udvarias kiméletre sem tarthat jogot. Lehet, hogy vannak kivételek, de én csak a szabályt ösmérem.

Aztán nem minden maliczia nélkül tette hozzá:

— Ugy tudom, Emma, neked is van már tapasztalatod szép férfiakban.

— Van — hangzott röviden.

Szóltanul egymásra néztek. A matróna halkan felsóhajtott. A sóhaj némi szánalmat akart kifejezni.

— Összes tapasztalatunk — folytatta — nem sokat ér. Azok a férfiak, kik nekünk udvarolnak, nagyon komplikált lények. Isten tudja, hanyadik kézből jutnak a mi karunkba. Gyűrött lelkiismerettel és vasalt gallérral. Hibáikat, gyalúságukat csak az udvarlás kezdetén leplezik. Abban az időben mind comme il faut. De aztán...

Megfogta Emma kezét.

— En — mondotta kissé patetikusan — csak egy férfi szerelmében voltam bizonyos. Az az egy volt, akiben vakon bizhattam, akinek ösmertem minden gondolatát, akit lábaimnál sirni, vonaglani láttam. És akiért maró lelkiismereti furdalást éreztem, mikor megcsaltam.

— Igazán? — kérdezte Emma. — És ki volt az a boldog vagy boldogtalan ifjú?

A matróna mosolyogva vont vállat.

— Egy segédkantor. Naiv, mint Páris az első felvonásban. Olyan szép bibliai arcza volt, csodálkozó kék szeme. És milyen lobogó vágy forrt vérében!

Hirtelen felkelt.

— Emma, — mondotta — szavamra, hasonlított Félixhez.

A szép operettdiva idegesen összerázkódott.

— Ne emlegesd azt a nyomorultat! — kiáltotta.

A kiérdemült színésznő anyáskodva simogatta meg arcját.

— Igazad van, Emma. Azaz, nincs igazad... Mit akarsz egy elkapatott komponistától, ki szép és fiatal? Mindent akarhatsz tőle, csak hűséget nem. Hogy megcsalt, az természetes. Hogy a saját öltöztetőnő leányával csalt meg, az nem változtat a dolgon. A hűtlenség tisztán idő kérdése a férfiaknál, mint a fogak pusztulása, a haj őszülése, a vágy lohadása, mulása... Igen, igen, az enyészetet nem akasztja meg semmi. A nyár lehet forró, hosszú, de azért az őszi szél lerázza a lombokat. Ez így van.

Tekintete mélázva járt körül a diadalmi szalagokkal diszitett teremben. Kis szünet után üzleti szárazsággal kérdezte:

— Apropos, mi van a belga karmesterrel?

Emma sietve, határozott hangon válaszolt:

— Feleségül megyek hozzá.

— Jól teszed, nagyon okosan... Értem, azért kérdezted, lehet-e rut férfit szeretni... Az bizonyos, hogy nem Apolló... Mindegy...

A szép operettdiva kezére hajtotta fejét. Komolyan szólott:

— Erkölcsi tartalmat akarok adni életemnek. Szükségét érzem. Itt az ideje. Harmincz éves vagyok.

— Okosan teszed — bólintott a matróna. — En is készültem reá. Sokáig. Aztán kifogytam belőle. Tudod, mindig közbejött valami, azaz valaki.

— Azt hiszem, — mondotta Emma — holnap utazunk. Mindenáron azt kívánja, hogy szülővárosában esküdjünk. Nagyon vallásos.

— Az is? Brávó! Mindig szerettem a vallásos férfiakat. A vallás sok apró hibát egyenlít ki bennük. Csak egy pap tépte meg nagyon illuzióimat. No de az nem is volt vallásos.

Emma idegesen ugrott fel a zsámolyról. A szép arczon daczos, éles vonás jelentkezett.

— Teréz, — mondotta — szívessegre akarlak kérni.

— Parancsolj velem. Pénz kell?

— Nem. Szeretnék még egyszer Félix-szel beszélni.

— Ah!

— Igen. Ha lehet, ma délután. Csak egy jelenetet akarok vele játszani, egy drámai jelenetet. Tudod, a szubrettek mindig drámai hatások után vágyakoznak. Csak a hiúságán akarok végigsuhintani. Csak egyszer.

Kezével jelezte a suhintást.

— Értelek — bólintott Teréz anyó.

— Könnyen ide küldheted. Csak azt kell mondanod, hogy még mindig őt szeretem, hogy ezt tőlem tudod. Hogy egy szavába kerül és férjhezmenetelem...

— Bizd reám, — mondotta a matróna kihívó, pajkos mosolylyal, mely ősz hajával olyan visszataszító ellentétet mutatott — hány órákor legyen itt?

— Délután öt órákor.

— Itt lesz. Pá!

Néhány ölelés, néhány csók és a matróna távozott. Elemében érezte magát. Az ő eleme egész életében ármány és szerelem volt.

— — — — —
Mikor este öt órákor Morán Félix, a mindenféle zseniálisnak mondott zeneszerző a diszkrétan lefüggönyözött terembe lépett, Emma felháborodottan kiáltotta:

— És önnek volt bátorsága idejönni? Hát van valami, ami az aljasságánál is nagyobb?

A komponista meghajtotta érdekes, hullámios hajátörrel övezett fejét.

— Van, — mondotta — a vágy önt láthatni. Ezért neki tudnék menni akármilyen kockázatnak.

— Ugyan mi kockázatni valója van önnek? Szeméremérzete, becsülete? Azt hiszem, ezek keveset alkalmatlankodnak önnek.

Félix mosolyogva hallgatta a sértő szavakat. Közelebb lépett.

— Önnek rossz, azaz helyes véleménye van felőlem. De ez nem változtat a dolgon.

— Nem változtat?

— Semmit, édes barátnőm. Aljas vagyok? Lehet. De az bizonyos, hogy szeretem. Az is bizonyos, hogy ön is...

— Ebben téved, — kiáltotta Emma hevesen — végzetesen téved. Annak vége! Becstelen embert nem lehet szeretni.

— Ohó, édesem, ennek az avult frázisnak léptenyomon ellentmond az élet. A minap gyilkost láttam a törvényszék előtt. Míg fölötte a bírák ítélték, kedvese a folyosón égető könyeket hullajtott.

— Annak a gyilkosnak is több jelleme volt, mint önnek.

— Egy okkal több, hogy ön engem még jobban szeressen. És szeret is. Tudom, érzem.

— Nem igaz! Nem igaz!

— De igaz. Hasztalan erőlködik, hasztalan akar erkölcsi konvencziók szerint cselekedni, mi egymásnak születünk hibáinkkal és erényeinkkel együtt.

A diva nem válaszolt, engedte beszélni a komponistát, kit az erős erotikus felindulás ékesszólóvá tett. Szava egyre szenvedélyesebben csengett. Aztán lágy, olvadékony tónusba dekreszcendált. Kért, könyörgött, lábai elé vetette magát.

— Hidd el, Emma, csak velem lehetsz boldog! Az az ember nem ért meg, nem érthet meg téged! Rideg, kimért karaktere fojtóan fog rád nehezedni. Nem is szólok külsejéről, idomtalanságáról, arról a szőrös majomarczról, mely állandóan sérteni fogja a benned lakó esztétist. Igen, igen; az lenne az igazi, a menthetetlen könnyelműség, ha morális szempontokból, amelyek mindig ostobák, hozzáfűznéd sorsodat, mely más körbe, más milieube való. Hasonlits össze bennünket. Én az emberi lélek mélységeiből, a vágyak, a szenvedélyek örök forrásából merítem a művészi harmóniát, ő a partitúrából a fegyelmet. Én alkotok, ő dirigál. Mikor engem a lélek érzései megremegetnek, ő akkor pedánsan ügyel a taktusra. Én művész vagyok, ő kapelmájszter. És te érted, te érzed a különbséget.

Emma, mindenre, ami szent, kérlek, légy okos s ne akarj okosan cselekedni. Semmi sem oly veszedelmes, mint az emberi okosság. A boldogságnak szüksége van egy kis hőbortra, mint a lángésznek egy kis tébolyra. Kebled hullámszerűséről érzem, hogy értesz.

Karjaiba szorította a szép leányt. Vad gyönyört, állati diadalt érzett, mikor annak teste forrón, izgultan tapadt az övéhez. Egy ideig halk, fojtott hangon beszéltek:

— Este?

— Igen.

— Tizkor?

— Nem, tizenegykor... hogy egészen háborítatlanok legyünk.

A komponista megcsókolta homlokát.

— Angyal! — kiáltotta.

Az angyal szemében hideg, kegyetlen sugár vilámlott. Hasonló ahhoz a szikrához, mely az aczélből pattan ki, ha acélhoz ütközik.

— — — — —
Tizenegy órákor a komponista megnyomta a vilamos csengettyűt. Az ajtó, kissé vártatva, megnyílt. A félig nyitott ajtóban vastag, kövér szobaleány állott. Szeplős, széles arcán csodálkozás látszott.

— Nini, ön az, mi tetszik?

— Be akarok menni.

— Be? Minek?

A komponista türelmetlenül rivalt rá:

— Ne kérdezz ostobaságokat. Azelőtt okosabb voltál. Urnódhoz jöttem.

A szobaleány csodálkozott.

— Az én nagyságámhoz? Hát nem tetszik tudni?

— Mit?

— Hogy elutazott.

— Elutazott? Mikor?

— Tíz órákor. A vőlegénye jött érte. Hogy kellett sietni a pakkolással. Alig győztem.

Szünetet tartott, mint akinek gondolatokat kell rendezni.

— Ejnye, de furcsa... hát nem mondta meg önnek, mikor ma délután itt tetszett lenni?

Mig a szobaleány beszélt, Félix lelkét vad, haragos indulat kavarta fel. A megsértett hiuságnak fájó, hasogató érzése. Szeme gyűlölködő, gyilkoló tekintetet szórt. Rettenetes erejébe került fegyelmezni magát. Sértő szavak, káromlások tódultak ajkára. Visszafojtotta őket. A féktelenül hiu ember nem gondolt másra, mint hogy megmentse a hiuság morzsáit. Mosolyra erőltette a finom, ideges, borotvált arcot.

— Tizkor utazott el? — kérdezte erőltetett nyugalommal.

— Igen, kérem.

— Lám, én úgy értettem, hogy tizenegykor. Lehet, hogy tizet mondott... de elfelejtettem... Tudod, megígértem, hogy kikísérem őket a vasúthoz. Emma nagyon megkért. Milyen boszantó, hogy olyan szórakozott vagyok. Mindegy. Szervusz.

Elindult. A lépcsőn valami melódiát akart füttyűrészni, de az ideges ajkak nem adtak hangot. Egy pillanatra visszanézett. A szobaleány széles, szeplős parasztcarcán gunyos mosoly ült. A guny őszinte, brutális volt, mint a szubkultur emberek minden indulata.

A komponista, mire a lépcsőn leért, véresre harapta ajkát.

Krónika II.

Steinhardt és egyéb pesti dolgok.

— aug. 16.

Budapest, hiába, csak Budapest; sem egy kis Páris, sem egy nagy Kecskemét. S ez rendjén van így, mert különben mit is csinálna a szegény pesti ember, aki utóvégre is élőlény, tehát némi kiméletre tarthat számot, ellenben sem eléggé civilizált ahhoz, hogy egy akármekkora kis Párisban is otthon érezze magát, sem eléggé vad, hogy sirvavigadás legyen az egyetlen szórakozása. Pest együtt támadt a pesti emberrel, ennél fogva akár tetszik valakinek, akár nem, a város ráillik az ember testére-lelkére, az ember pedig otthonosan mozog az ismerős kövek között. Ezek a kövek, nem tagadom, egy kicsit ridegek s ha megvakarjuk, legtöbbször malternek bizonyulnak. A párisi kövekhez képest egy kicsit kevés bennük az esztétika, a kecskemétiékhöz képest egy kicsit zamatnélküliek. Szerencsére a természetes fejlődés ankétek megkérdése nélkül megy végbe, tehát Pest itt van készen, kövestül, emberestül. Aki jobban tudta volna csinálni, az lenézheti, akinek azonban nincsen bedeszkázva mind az öt érzéke, az körülnézhet és okulhat.

A honfi körültekint és a fejét csóválja; majd pedig tolat ragad és a Váci-utcában vásárolt fokosa nyelére támaszkodva mondja: Budapestnek nincs magyaros jellege. Ugyanekkor gunyosan mosolyog leborotvált bajszába a korrektül vasalt *ajropéer* és külföldi tapasztalataira támaszkodva mondja: Budapest nem eléggé európai város. A honfi konzervatív s ezért legjobban szeretne plombáltatni minden odvas fát, nehogy kiveszssen valami, ami öreg és terméketlen. A nyugatra sóhajtozó pedig kihuzatná minden ép fogát, mert a csinált foggal is lehet rágni s azonfelül még egy kicsit szebb is, mint az igazi. Tréfán kívül pedig: mind a kettőnek igaza van, mert Budapest csakugyan nem törülmetszett magyarságu, és még sokkal kevésbé olyan kulturával átitatott város, mint a nyugateurópai nagyvárosok. Csak annak nincs igaza, aki ezen sir vagy pláne azt hiszi, hogy másképpen is lehetett volna csinálni. Mert nem lehetett volna és megvan.

Ha Budapest megélné az idegenekből, akik idejárnának valami exotikus magyarságu dolog csodálatára, akkor isten neki, jó pénzért pöndörítenék nekik csikóst, pusztát, fokost és más tudomismicsodát. Utóvégre az üzlet üzlet, és tudjuk jól, hogy velencei lakosnak lenni se jó dolog, mivel Velence kénytelen őskori állapotában megmaradni az Idegen ő kegyelmessége kedvéért. De mi magunk, egymás között mi a kányát csináljunk az ugynevezett *magyaros* szokásokkal? Tisztelettel alulirott nem vagyok tősgyökeres pesti, egyetemi hallgató koromig apró vidéki fészkekben éltem, a német órán kívül idegen nyelven nem beszéltem, a külső országokat pedig csak képeskönyv-

ből ismertem. Mindamellett a puszták magyarjainak éppen csak hogy a nyelvén tudok beszélni, máskülönben az életüktől és a gondolatkörüktől csak olyan idegen vagyok, mint Shrubsole ur, az Alföldön járt angol turista. A magyar pásztornép igen érdekes és fölötté szimpatikus emberfajta s ennél fogva igen örülnék, ha módomban volna alaposabban megismerkedni vele. De még ha úgy ismerném is, mint Herman Ottó, akkor is az volnék, aki most vagyok és sohase lennék olyan, mint a számadó juhász. Bizonyos, hogy én magasabbrendű módon ruházodom, lakom, eszem és gondolkodom, mint a legföstenivalóbb alföldi paraszt, hát nem látom be, mit csináljak én az olyan szokásokkal, amik éppen abból az alacsonyabbrendű életből származtak. Főrteteg János bácsi, akinek az eszejárását igen szép tárczaczikkekből szerettem meg, kétségtelenül színmagyar alak. Ha valami nagy bubánat éri, beül a csárdába, száz üveg bort, száz szál gyertyát rakat az asztalra, kalapját szemére vágja, úgy siratja a boldogságát szép, szomorú magyar nótával. Mondjuk, hogy egy vén czimbalmos is van a csárdában, akkor aztán a sirvavigadás a legkényesebb igényeknek is megfelelően eszközölhető, amint a népszínművekből tudjuk. Főrteteg elvtárs mindezt őszintén csinálja, csinálhatja is, mert a népdal az ő gondolatvilágából fakadt, az ő háza előtt a jegenyefa csakugyan *de magos*, azt az ezer módot pedig, ahogyan mi alkohol nélkül narkotizálni tudjuk a bubánatunkat, nem ismeri. Ha ellenben nekem kerekedik magos kedvem, annak a kieresztése sokkal jobban hasonlít ahhoz, amit hasonló helyzetben tisztelt kollégám, dr. Durand ur csinált Párisban, mint a Főrteteg-féle busuláshoz. Nem rendelhetek száz üveg bort, mert tudományos meggyőződésből és szociális kötelességérzetből sohase iszom szeszés italt. Ha az asztalomon száz szál gyertya lobogna, kiszaladnék a világból, mert én nem a lángbámulásból élek, hanem fehér papirosra szoktam nézni, hol írva, hol olvasva, tehát a szemem káprázna. Nem vághatok a földhöz üveget, mert meg kell fizetnem, sőt kidobnak, nem mondhatom a cigánynak, hogy *more*, mert egyrészt nem bizonyos, hogy nem álrulás zsidó-e, másrészt pedig nem vagyok milliomos. Mindebből nyilvánvaló, hogy számár volnék, ha ugynevezett magyaros mulatást vinnék véghez. Mégis, ha a népies stílusnak egy hive látna *amugy magyarosan* sirva vigadni, nem azt mondaná, hogy engem kötni kell, hanem azt, hogy apáink hagyományait hiven ápolom. Pedig az én apáim, ameddig a krónika terjed, fakeskedők voltak Veszprémben, én ellenben orvos vagyok Pesten és a legkötnivalóbb hagyománynak eddig egy P. J. Moebius nevű német hagyományát tartom. Végezetül pedig becsületszavamra mondom, hogy az én magyar nyelvem különb és a magyarságra hasznosabb magyar nyelv, mint a legzamatatosabb öregbérés magyarsága...

Amennyire nem népszínmű-alak a pesti ember, éppen olyan kevésbé való a Flers és Caillavét urak bohózataiból. Pest népe keveréknép, különböző civilizálódóképességű, de kivétel nélkül civilizálatlan faj-

tákból támadt. És akár hasonlít Budapest a nyugati városokhoz, akár nem, bizonyos, hogy már igazi, egységes nagyváros. Az élete már pesti élet, az ember-típusai már pesti típusok, és ugyan még látni az eredetüket, de már azt is, hogy itt fejlődtek ki. A pesti zsidó, a pesti spisz, a pesti dzsentrí — ez mind elszakadt az őstípusától és egységes, nagyvárosi, *budapesti* tulajdonságai vannak.

Budapest még fiatal — helyi nyelven: *ilyen fiatal* — ahhoz, hogy az egész importált kultúrába beleilleszkedjék. De igen sok jövevény-dolog meghonosodott már nálunk és aki például a pesti *aszfalt-humort* ismeri, annak méltányolni kell benne az egységes nagyvárosi nép lelkének legjellemzőbb produktumát. Az a néphumor, amelyből a lipótvárosi szójátékok, a városligeti jassz-nóták s az ilyen-fiatal Móriczok alakjai származnak, Budapest népének *mint olyannak* szellemi tulajdona, éppen úgy, mint Páris vagy München népének a magáé.

Ennek a humornak, amely minden pesti dolog között legjobban az itteni nép lelkéből fakadt, a legnagyobb művésze az, akinek a távozását megragadtam arra, hogy ezeket elmondhassam. Steinhardt — van-e, ki e nevet nem ismeri? — elmegy Bécsbe. A közönség csak mulatott rajta, mint a törzítő tükrön, amelynél az ember el is felejt, hogy tulajdonképpen magát látja benne. Most, hogy itthagya a *mulató Budapest*-et, nem hangzik zokszó; a székesfőváros, amelynek humora már van, de öntudata még nincsen, nem veszi észre, hogy ez tulajdonképpen nagyobb dolog, mintha egy primadonna hagyna itt bennünket. Mert a kultúra történetében, noha igen jó színész, nem lesz helye Steinhardt Géának, de a legelső művészeti iskolának, ami Budapestnek a saját lelkéből lelkedett, egyik legnagyobb alakja ez a nagyorru és jókedvű művész. A *métierje*, az igaz, nem előkelő, éppen csak olyan, mint mi magunk, kiházbéruszorázott, agyonélelmiszerhamisított pestiek, Budapest füstös kövei között.

Florestan.

Tűz.

Nem érzed lángoló tekintetem?
Gyönyörsováron mig reád vetem,
Hogy mélyed két szemedbe és fölötte
Hogy siklik éjsztét szemöldöködre?

Mig simogatja homlokod falát,
Agyadba gyújtó csóvákat dob át.
Mint lángban fénylő ablakok, remegnek
Finom hártái ragyogó szemednek.

Vergődöl, futnál. Jaj, de nem szabad.
Piros láng végigönti arcodat.
Pillád lehull. Szép kebled összerezdül,
Zárt ajkadon halk sóhaj tör keresztül.

Barcsai Géza.

A tanyán.

CSEHOV P. ANTAL elbeszélése.

Rásevics Ilics Pál lágy léptekkel járt-kelt a kis-orosz szőnyeggel bevont szoba földjén s hosszú árnyékot vetett a falra és a padlásra; a vendége, Májer pedig, aki hivatására nézve vizsgálóbíró volt, egy török divánon ült, törökösen maga alá szedte a lábát, pipált és hallgatott. Az óra már tizenegyet mutatott és hallani lehetett, hogy a szomszéd szobában asztalt terítettek.

— Már akármit mond ön, — szólott Rásevics — a testvériség, egyenlőség és hasonlók szempontjából tekintve, Mityka, a disznópásztor talán éppen olyan ember, mint Goethe vagy nagy Frigyes, de álljon ön tudományos nézőpontra, legyen bátorsága a tényekkel szembenézni és be fogja látni, hogy a fehér-csontszervezet¹ nem előítélet, se nem asszonyi mendemonda. A fehér-csontnak, kedves barátom, megvan a maga természetrajzi jogosultsága és ezt letagadni én szerítem éppen annyi, mint letagadni a szarvasnak a szarvát. A tényekkel számolni kell. Ön jogász és a humanitárius tudományokon kívül egyébhez nem igen szagolt s az egyenlőség, testvériség és hasonlók dolgában még illúziókat táplálhat; én azonban javithatatlan darwinista vagyok s nekem a faj, arisztokratizmus és nemes vér — nem pusztá szavak.

Rásevics felbuzdult és érzéssel beszélt. Szemei ragyogtak s az orrcsüptető pápaszeme nem akart az orrán megmaradni; idegesen rángatta a vállát, hunyorgott és a *darwinista* szónál legényesen nézett a tükörbe s mind a két kezével meghuzogálta szürkülésnek indult szakálát. Igen rövid, viseltes kabát és szűk nadrág volt rajta; a gyors mozgás, legényesség és az a suta kabát nem igen jól álltak neki s úgy látszott, mintha az ő nagy, hosszú haju, jól formált feje, amely inkább valami érsekre vagy valamely nagy poétára emlékeztetett, egy nyurga, szikár és manéros fiatal ember vállára lett volna ragasztva. Mikor a lábait szétterpesztette, hosszú árnyéka az ollóhoz hasonlított.

Rásevics általában szeretett beszélni s mindig azt hitte, hogy ő mindig valami újat, originálisat mond. A Májer jelenlétében pedig szokatlan felbuzdulást és gondolatbőséget érzett. A vizsgálóbíró neki rokonszenves volt és mindig megihlette őt annak a fiatal-sága, egészséges volta, választékos modora, de főképpen szíves viselkedése úgy az ő, mint a családja irányában. Rásevics az ismerősei általában nem szerették, idegenkedtek tőle, és amint azt ő is tudta, azt beszélték róla, hogy a feleségét az örökös beszédével kergette a sirba s a hátamögött utálatosnak, kecskebékának nevezték őt.

Csak az egy Májer, az új és előítélet nélkül való ember járt gyakran és szívesen hozzá, sőt még azt is mondta valahol, hogy az egész kerületben csak Rásevics és a leányai azok, akiknek körében ő olyan jól érzi magát, mintha a rokonai közt volna. Még azért is tetszett Rásevicsnak, hogy fiatal ember volt, aki igen alkalmas vőlegény volna az idősebbik leánya, Zseni számára.

Most pedig gyönyörködve a saját gondolataiban, a saját beszéde muzsikájában, s meglegedetten nézve a mérsékelt testes, szépen megnyírt, illedelmes Májerre, Rásevics arról eszmélkedett: hogy fogja ő férjhez adni az ő Zsenijét egy jóra való emberhez, s hogy adja át majd a birtoka kezelésének minden

¹ Az orosz fehér-csontnak mondja azt, amit mi kévének.

gondját a vejének. Azokat a nem kellemes gondokat! A bankkölcson kamatait már kétszer elmulasztotta kifizetni s a különféle hátralékok már meghaladják a kétezeret.

— En abban egy pillanatig sem kételkedem, — folytatta Rásevics mindjobban megihletődve — hogy ha valamely Oroszlánszövü Rikárd vagy Barbarossa Frigyes tesz az vitéz és nagylelkű, hát ezek a tulajdonságok a testi formákkal és agybeli alakzatokkal együtt öröklés útján átmennek a fiakra is, és ha ezt a vitézséget és nagylelkűséget a fiuban gondozás és nevelés útján megőrzi s ha az a fiu valamely hercegnőt vesz feleségül, aki szintén bátor és nagylelkű, hát ezek a tulajdonságok átmennek az unokára is és így tovább, mindaddig, míg végre nemzeti tulajdonságokká válnak s hogy úgy mondjam, átmennek a husba és vérbe. A szigorú faji megválasztásnak, vagyis annak következtében, hogy a nemes családok ösztönszerűen óvakodtak a hozzájuk nem illő házasságoktól, s előkelő ifjak nem vettek el tudja az ördög hogy kit, a magasabb szellemi sajátságok egész tisztaságukban átmentek nemzedékről nemzedékre, fennmaradtak a gondozás következtében az idők folyamában s így egyre tökéletesbültek. Ami az emberiségben kiváló, azt mi éppen is a természetnek, a dolgok szabályos, természetrajzilag célravezető fejlődésének köszönhetjük, amely gondosan, századok során át elválasztotta a fehér csontot a feketétől. Ugy ám, kedves uram! Hiszen nem a toprongyosok, nem a szakácsné fiai adták nekünk az irodalmat, tudományt, művészeteket, jogot, a becsület és kötelesség eszméit... Mindezt kizárólag csak a fehér-csontnak köszönheti az emberiség s természetrajzi nézőpontból így fogva fel a dolgot, a hitvány Szobákevecs,¹ csak azért az egyért, hogy ő fehércsontu, sokkal hasznosabb és fejlebbvaló, mint a legkülönb kupecz, ha ez ötven muzeumot építtetett is. Már ez bizony így van! S ha én a toprongyosnak vagy a szakácsné fiának nem nyujtom a kezem és nem ültetem őt az asztalomhoz, ezzel én ápolom azt, ami a földön a legjobb, és az anyatermészetnek egyik leglényegesebb utmutatását követem, mert ez az út vezet bennünket a tökéletesedés felé.

Rásevics megállt és széthuzogatta mind a két kezével a szakálát; megállt a falon az árnyéka is, amely az ollóhoz hasonlított.

— Vegye ön a mi édesanyánkat, Rassziát,² — folytatta zsebre dugva a kezét s hol a sarkára, hol a lábhegyére állva. — Kik az ő legjobb emberei? Vegye ön a mi legkiválóbb művészeinket, íróinkat, zenészeinket... Kik azok? Azok mind a fehér-csont képviselői, édes barátom. Puskin, Gogol, Lermontov, Turgenyev, Goncsárov, Tolsztoj — ezek egyike sem valami diakónus fia!

— Goncsárov kupecz volt — jegyezte meg Májer.

— Hát aztán? A kivételek csak megerősítik a szabályt. Aztán a Goncsárov zsenialitását illetőleg még sokat lehetne vitatkozni. De hagyjuk a neveket és térjünk a faktumokhoz. Például: mit szól ön, édes uram, az ilyen ékesen szóló faktumhoz: mihelyt a toprongyos bejut oda, ahová addig be nem juthatott, a magasabb körökbe, a tudományba, az irodalomba, a képviselőtestületbe, a bíróságba, hát — jegyezze meg, kérem — a magasabb emberi jogokért legelőbb is maga a természet száll sikra és indít hadat a toprongyosság ellen. Mert úgy van, hogy mihelyt a toprongyos oda furakodik, ahol neki helye nincs, rögtön

megsápanyodik, elsatnyul, megtébolyodik és sehol sem lát ön annyi neuraszténikust, lelki nyomorékot, tüdőbajost és egyéb nyavalyást, mint ezeknek a drágalátosoknak a sorában. Ugy hullnak, mint az őszi legyek. Ha nem volna ez a megmentő pusztulás, akkor a mi civilizációinkban már rég nem maradt volna kő kövön, a toprongyos már mindent elgázolt volna. Ugyan legyen kegyes: mondja csak meg, hogy mit használt nekünk idáig ez a nyakunkra való jövés? Mit hozott magával a paraszt?

Rásevics titokzatos, ijedt arcot vágott és úgy folytatta:

— A mi tudományunk és irodalmunk még sohasem állt oly alacsony fokon, mint most! A maiaknak, édes uram, se ideájuk, se ideáljuk nincs és minden tevékenységükben egy gondolat vezérli őket: mentől többet összeharcsolni és lehuzni mindenkiről az utolsó inget is. Mindezeket a mai embereket, akik magukat vezető és becsületes embereknek tartják, megkaphatja ön egy rubelért, s a mai intelligens ember éppen azzal tűnik ki, hogy ha szóba áll ön vele, hát jól vigyázzon a zsebére, mert különben kilopják a tárczáját. — Rásevics itt hunyorgott és felkaczagott. — Bizonyisten kilopják! — folytatta vidám, vékony hangon. — Hát az erkölcs? Hogy vagyunk az erkölccsel? — Rásevics az ajtó felé nézett. — Most már nem csodálkoznak, ha a feleség meglopja és elhagyja a férjét; — mi az? csekélység. Mostanában, tisztelt uram, a tizenkét esztendő leány azon van, hogy szeretője legyen s mindazok a műkedvelői előadások és irodalmi felolvasások csak arra való, hogy könnyebb legyen megkönyörögni a gazdag ficsurt, aztán megszökni azzal... Az anyák eladják leányaikat, a férjektől pedig egyszerűen megkérdezik: hogy adják a feleségüket, sőt alkudni is lehet rá, tisztelt uram...

Májer, aki mindezideig mozdulatlanul ült, hirtelen felugrott a divánról s az órájára nézett.

— Bocsánat, Ilics Pál, — mondotta — nekem már haza kell mennem.

De Ilics Pál, aki még nem fejezte be a mondani-valóját, átölelte őt, erőszakkal visszaültette a divánra és esküdözött, hogy vacsora nélkül innen el nem bocsátja. Májer tehát újra ült és hallgatott, de most már megütődéssel és izgalommal nézett Rásevicsre, mintha csak most kezdené azt érteni. Arczán piros foltok mutatkoztak. S mikor végre bejött a szobalány és azt mondta, hogy a kisasszonyok kérik az urakat a vacsorához, megkönnyebbülten sóhajtott fel s ő ment ki elől a szobából.

A szomszéd szobában már az asztalnál ült a Rásevics két leánya, Zseni és Iraida, az egyik 24, a másik 22 éves, mind a kettő feketeszemű, nagyon halvány, egyforma növésű. A Zseni haja le volt bocsátva, az Iraidáé magasra fésülve. Evés előtt mind a ketten megittak egy-egy pohárka keserű likőrt, olyan mörkával, mintha csak véletlenül és életükben most először ittak volna; mind a ketten zavarba jöttek és felkaczagtak.

— Ne helytelenkedjete, leánykák — szóló Rásevics.

Zseni és Iraida egymásközt francziául beszéltek, az apjukkal és a vendéggel azonban oroszul. Egymásnak a szavába vágva és az orosz beszédet francziával keverve, gyorsan kezdték elbeszélni: mint mentek ők éppen ebben az időszakban az előző években, éppen augusztus hónapban a nevelőintézetbe s hogy milyen vidám mulatság volt az. Most azonban nincs hova utazni és télen-nyáron itt kell lakni a tanyán, anélkül, hogy valahová mehetnének. Ez pedig milyen unalmas!

¹ Gogolnál a »Holt lelkek«-ben.

² Oroszországot.

— Ne helytelenkedjete leánykák — ismételte Rásevics.

Ő maga akart beszélni. Ha az ő jelenlétében más valaki beszélt, akkor ő olyasmit érzett, mintha féltékeny lett volna.

— Ugy állnak bizony a dolgok, kedves barátom — kezdte újra, kedveskedő tekintettel nézve a vizsgálóbíróra. — Mi csupa jóságból és egykedvüségből, de azért is, nehogy maradisággal vádoljanak bennünket, barátokozunk — bocsánat a szóért — mindenféle söpredékkel, prédikáljuk a testvériséget és egyenlőséget magunk s a részeges parasztok közt; de ha egy kicsit a mélyére néznénk ennek a dolognak, hát mindjárt meglátnók: mekkora hibát követünk mi el ezzel a jóságunkkal. Azt tettük, hogy a civilizációnk már csak egy hajszálon függ. Édes barátom! Mindazt, amit a mi eleink századokon át hordtak össze, maholnap letiporják, semmivé tesznek ezek a mi legujabb hunjaink...

A vacsora után mind bementek a vendéglátó szobába. Zseni és Iraida meggyújtották a zongora gertyáit, előkészítették a hangjegyeket... De a háziur csak beszélt tovább s nem lehetett tudni, hogy mikor hagyja abba. A leányok már unatkozva és boszankodva néztek az apjukra, aki szem-melláthatólag olyan önző volt, hogy a legnagyobb gyönyörűségét a saját fecsegésében találta s akinek kedvesebb és fontosabb volt az esztétizálás, mint a leányai boldogsága, szerencséje.

Májer — az egyedüli fiatal ember, aki a házukhoz járt, járt pedig — amint ők azt nagyon jól tudták — csak az ő kedves női társaságuk kedvéért, nem juthatott szóhoz, mert a kiméletlen öreg egészen hatalmában tartotta őt és el nem bocsátotta magától egy lépésre sem.

— Valamint a nyugati lovagok visszaverték a mongolok támadását, úgy nekünk is, mielőtt késő volna, össze kell fognunk és teljes erőnkől lecsapnunk a mi ellenségünkre — folytatta Rásevics prófétai hangon, a jobb kezét felemelve. — Hadd lásson a paraszt engem ne mint Ilics Pált, hanem mint erős, félelmetes Oroszlánszívű Rikárdot. Szünjünk meg már velük gyöngédeskedni, — elég volt! Beszéljünk össze mind, hogy mihelyt közel merészkedik hozzánk a

toprongyos, hát a pofájába vágjuk a mi megvetésünket: »félre a kezedd! maradj a saját helyeden, paraszt!« Egyenesen a pofájába! — folytatta Rásevics diadalmasan, bökődve maga előtt az összegörbített ujjával. — A pofájába! A pofájába!

— Ezt én nem tehetem — szólt Májer elfordulva.

— Miért nem? — kérdezte Rásevics élénken, érdekes és hosszas vitatkozást sejtve. — Miért nem?

— Azért, mert én magam is csak polgári származású vagyok.

Ezt mondva, Májer elvörösödött, a nyaka is felduzzadt, sőt könyek is mutatkoztak a szemében.

— Az én apám egyszerű munkásember volt, — tette hozzá nyers, durcás hangon, — de én ebben semmi rosszat nem látok.

Rásevics rémségesen megzavarodott s olyan megdöbbenéssel, mintha büntetetten kapták volna, tanácstalanul nézett Májerre és nem tudott mit mondani. Zseni és Iraida elpirultak és lehajoltak a kóták fölé; szégyenkeztek a tapintatlan apjuk miatt. Vagy egy perczig csend volt, aztán még elviselhetlenebbé vált a helyzet, mikor szinte fájdalmasan, vontatottan és minden szükség nélkül hangzottak el a következő szavak:

— Igen, én polgári származású vagyok s ez nekem büszkeségem.

Ezután Májer, ügyetlenül beleütődve a butorokba, elbucszott és gyorsan kiment az előszobába, ámbar a kocsija még nem jött meg.

— Ma egy kissé sötét lesz önnek hazamenni, — dörmögött Rásevics, kikísérve őt — a hold már későn kel föl.

Mind a ketten sötétben álltak a tornáczon és várták a kocsit. Az idő hűvös volt.

— Lefutott egy csillag — szólt Májer, beburkolódzva a köpenyegébe.

— Augusztusban gyakori a csillaghullás.

Amint a kocsi megérkezett, Rásevics figyelmesen nézett föl az égre és sóhajtván szólt:

— Flammarion tollára érdemes jelenség...

Miután a vendégét elkísérte, végigment a kerten, gesztikulált a kezével és nem akarta elhinni, hogy csak az imént olyan különös, ostoba dolog történt. Szégyelte magát, haragudott magára. Mert először is: az ő részéről

Joachim.

igen vigyázatlan és tapintatlan dolog volt felvetni azt az átkozott kérdést a fehér-csontról, mielőtt megtudta volna, hogy kívül van dolga; pedig már régebben is történt övele efféle; egyszer a vasuti kocsiiban szidni kezdte a németeket s később kisült, hogy az utitársai csupa németek voltak. Másodszor: érezte, hogy Májer nem jön többet őhozzá. Ezek a nép sorából kikerült intelligens emberek betegesen hiuk, makacsok és haragtartók.

— Nem jól van, nem jól van... — dörmögött Rásevics köpdösve. Olyan kellemetlenül, rosszul érezte magát, mintha szappant evett volna.

— Ah, nem jól van!

Az ablakon keresztül látni lehetett a kertbe, hogy a vendéglátó teremben a zongora mellett állva, igen halványan, ijedten, nagyon gyorsan beszélt valamiről a lebocsátott hajú Zseni... Iraida tünődve járt alá s fel; de ime, most ő is megszólalt, ő is szapora szóval, haragos arczczal. Aztán egyszerre beszéltek mind a ketten. Nem lehetett egy szót sem hallani, de Rásevics kitalálta, hogy miről beszélnek. Zseni valószínűleg azon panaszkodott, hogy az apjok az ő örökös fecsegésével elriogatta a háztól a jóra való embereket, ma meg elkergette az egyetlen ismerőst, talán kérőt, s most a szegény fiatal embernek az egész kerületben nincs egy helye, ahol kedvére kipihenhetné magát. Iraida pedig — itélve abból, hogy kétségbeesetten emelte ég felé a karjait — bizonyosan az unalmas életről, a veszendőbe menő fiatalságról beszélt...

Bemenvén a szobájába, Rásevics leült az ágyára s lassan vetkezni kezdett. A kedélyállapota nyomott volt s még mindig olyat érzett, mintha szappant evett volna. Nagyon restelkedett. Levetkezvén, ránézett a hosszú, eres, öreges lábaira s eszébe jutott, hogy a kerületben őt kecskebékának csufolják s, hogy ő minden hosszabb beszélgetés után szégyent szokott érezni. Aztán úgy történt, hogy valami lágy, dédelgető, szíves hangon elkezdte magát vén diáknak, idealistának, Don Quijote-nak nevezni, de aztán lassankint, a nélkül, hogy maga is észrevette volna, átment szitkozódásba, káromkodásba, s ami a lecsodálatosabb: egész komolyon kritizálta a tudományt, művészetet és erkölcsöket, noha már több, mint husz éve, hogy nem olvasott semmit, nem volt tovább a kormányzósági városnál és voltaképpen nem is sejtette, hogy mi történik a nagy világon. Mikor leült, hogy valamit írjon, ha csak valami gratuláló levelet is, hát a levele is csupa szitkozódás volt. És mindez azért volt furcsa, hogy lényegében ő érzékeny, pityergő természetű ember volt. Vajjon nem lakik-e ő benne valami ördög, aki ő benne az ő akarata ellenére gyűlölködik és szitkozódik?

— Nem jól van... — sóhajtott, bebujva a takarója alá. — Nem jól van!

A lányok sem aludtak. Kaczaj és kiabálás volt hallható, mintha kergetődztek volna: Zseni hisztériába esett. Nemsokára Iraida is zokogni kezdett. A folyosón többször végigszaladt mezitlábbal a szobalány.

— Istenem, milyen história... — dűnnyögött Rásevics sóhajtozva és egyik oldaláról a másikra forogva. — Nem jól van!

Nehéz álma volt. Az rémlétt neki álmában, mintha ő olyan nyurga lett volna, mint egy zsiráf s a szobában közepén meztelen állva beszélne, az ujjával bökdösve:

— A pofájába! A pofájába! A pofájába!

Ijedten ébredt föl s mindjárt arra gondolt, hogy tegnap félreértés történt s hogy — persze — Májer nem jön ide többet. Az is eszébe jutott, hogy a bankba kamatot kell fizetni, a lányokat férjhez adni, enni,

inni kell s ahelyett itt vannak a betegségek, a vénség, a kellemetlenségek, nemsokára itt a tél, fa pedig nincs.

Már reggeli tíz óra volt. Rásevics lassan felöltözött, megteázott s megevett hozzá két nagy darab vajaskenyeret. A lányok nem jöttek ki teázni; nem akartak ő vele találkozni s ez őt bántotta. Lefeküdt a szobájában a kerevetre, aztán asztalhoz ült s elkezdett levelet írni a lányainak. A keze remegett, a szeme viszketett. Arról irt, hogy ő már öreg, senkinek rá semmi szüksége, hogy őt senki sem szereti s kérte a lányait, hogy feledjék őt el s ha majd meghal: temessék el őt egyszerű fenyőfa koporsóban, minden ceremónia nélkül, vagy küldjék el a holttestét Har-kovba, az orvos-egyetem bonczoló intézetébe.

Jól érezte, hogy minden sora mérgelődést és komédiázást lehel, de már nem bírta abbahagyni és csak irt és irt...

— Kecsbéka! — hallatszott át egyszerre a szomszédszobából. Az idősebbik leány hangja volt, mérgelődő, sziszegő hang. — Kecsbéka!

— Kecsbéka! — ismételte, mint a viszhang a fiatalabbik. — Kecsbéka!

Joachim József.

Fejedelmi halottja van a zeneművészetnek. Meghalt Joachim József, a világ minden részében egyaránt ismert, megbecsült és ünnevelt hegedűművész, a mai művésznemzedék legnagyobb mestere, támogatója, igaz, meghitt barátja. Hónapok óta kinzó betegségtől váltotta meg a halál a hetvenhat éves agastyánt. De a hír, halálának hire, régen várt volta ellenére is a nagy, egyetemes emberi veszteség szenzációjával hat és eltölti mindnyájunk lelkét, könnyekre fakasztja mindnyájunk szemét.

Joachim gyönyörű pályafutása két hatalmas ívben tűnik szemünk elé. Előbb mint előadó művész, hódította meg az egész művelt emberiséget. Lelkesedett művészetéért a klasszikus zene minden híve. Mert a klasszikus mesterek birodalma volt Joachim otthona. Händel, Haydn, Mozart és főképen Beethoven költészetét nála mélyebben, komolyabban és őszintebben kevesen tolmácsolták. Azt lehet mondani: Joachim volt az utolsó művész, aki egészen be tudott hatolni a klasszikus kor zenéjének lelkébe, aki nemcsak megértette, hanem vissza is tudta varázsolni azt a csodálatos színezetű poézist, amely ebből a muzsikából kisugárzik. A hegedű mai mesterei szakítva a merev klasszicizmus-sal, formák lerombolását és a szabadon csapongó fantázia szárnyalását hirdetik. Hódításuk fegyvere a csillogó technika és boszorkányos virtuózság. Sikerük kétségtelenül könnyebb, de mulandóbb is, mint Joachimé volt, aki egy régi, szent hagyományokon fölépült iskola tanítását követve, mind fényesebbé és maradandóbbá tette hírnevét.

Az utóbbi két évtizedben Joachim előadó művészetét jórészt csak kamaraestéken élvezte a közönség. Mint magyar származású művész, évenként hozzánk is ellátogatott s ezzel is bebizonyította nemzetéhez való hű ragaszkodását és vonzódását. Ez a kegyeletes érzés mindennél jobban nyilatkozott meg a berlini művészakadémián, ahol Joachim közel harmincz esztendeig, határt nem ismerő szeretettel és gyöngédséggel fejlesztette a hozzá került fiatal magyar

művészek tehetségét. Aki valaha nálunk művészi czállal vett hegedűt kezébe, csak egyetlen vágya lehetett: az, hogy Joachimhoz kerüljön és az ő vezetésével fejezze be tanulmányait. És évről-évre megjelent az ősz mesternél egy-egy sápadt képű hegedűs s szorongó szívvel várta a főlemelő vagy lesújtó ítéletet. Mert Joachim, amilyen odaadással tanította az igazi tehetségeket, olyan kiméletlenül bánt a tehetségtelenekkel. Az ő klasszikus iskolájában bontakozott ki nevesebb hegedűseink közül a Hubay Jenő, Arányi Frigyes, Szigeti Dezső, Mambriány Gusztáv, Kemény Rezső, Szigeti József és Vecsey Ferencz tehetsége. Legutolsó kedveltje volt a kis csodahegedűs, aki az ő védőszárnya alatt kezdte el magasröptű pályafutását.

Kegyelettel gondol az elhunyt mesterre nemcsak minden magyar ember, hanem az egész művészvilág, amelynek temérdek gyönyörűséget és sok-sok felejthetetlen estét szerzett.

Cs. J.

A vetélytárs.

Irta: HENRI DE RÉGNIER.

(4)

A fegyverek közül sokféle volt szobája falára akasztva: kardok, pisztolyok, muskéták és busan elnézte őket arra gondolva, hogy, ha mint hajdan, egy svadron élén állana, könnyen bejuthatna a zárda kapuján. Láttá magát, amint lovát ott tánczoltatja a kőkoczkákon, a megriadt apácák között és egész testében átöleli Thomassiére kisasszonyt, a ló farára maga mögé ülteti és elragadja, hiába szabadkozik, sir és vet keresztet.

De az idők megváltoztak. A zárda erős rácsai és vastag falai biztonsággal tartották a szökevényt.

És Valenglin keserűen szemére vetette önmagának, mert csupán okoskodással igyekezett Thomassiére kisasszonyra hatni, s azért is, mert, előzőleg, nem tudott olyan szerelmi biztosítékokat kapni, melyek szükségessé teszik a házasságot, s amelyek következményei elől nem menekülhetett volna olyan könnyedén, mint ahogy az egyszerű ígérlet elől tette, és sajnálta szerencsétlen finomkodását, melyet most volt oka megbánni.

Mindamellett kezdték már elfeledni Courjeuben Valenglin urat, mikor egy szép napon déltáját, háza kapuja hirtelen kitárult s ő maga lépett ki rajta, két inas kíséretében. Köröskörül minden házban az ablakba dugta fejét mindenki. A látvány megnézni való is volt. Valenglin fölszállt egyik lovára. Alig hogy kívül voltak a kapun, a makranczos állat tánczolni és ágaskodni kezdett. Nagyokat rugott patájával a kövezeten és veszedelmes szökéseket tett. Már azt várták, hogy Valenglin leesik a lóról és valamelyik csontját törí, de megfékezte a paripát és az utcasarkon eltűnt. Közben Lucilené asszony, a szatócs felesége, azt mondta Babruné asszonynak, a szomszédjának, hogy szép szál férfi ez a Valenglin ur és Thomassiére kisasszony nagyon ostobán cselekedett, amikor egy ilyen férjet visszatüsitott.

Valenglin azonban nem azért hagyta el magányát, hogy lovasmutatványait megcsodáltassa, hanem hogy beaulignoni kastélyába menjen, ahol a telet még nagyobb visszavonultságban akarta tölteni. Ezt még aznap este tudták Courjeuben és úgy beszélték, hogy Valenglin jól kiválasztotta a megfelelő helyet. hipo-

khondriájának. Bánata kedve szerint gyarapodhatott ezen az elszigetelt helyen. Az erdő közepén, több mint négy mértfölddel túl még Gisquet-n is, ahol Aiguisy ur lakott. Észrevették, hogy Valenglin senkitől sem bucsuzva, távozott. Még Thomassiérenétől sem bucsuzott, akinek az egészsége nem volt jó s kezdte megérezni a sok bő étkezés hatását, amelyre tulságos állandósággal és szabadsággal vetette magát.

Valenglin urnak ezt a viselkedését elég szigorúan ítelték meg. Tulajdonképpen mindenki haragudott rá, mert mindenki nélkül akart élni, megőrizve fájdalmát a maga számára, senkit bizalmasává nem téve. Mert a szánakozásban és a közrészvétben, melylyel a szerencsétlenséget övezük, nagy része van a kíváncsiságnak, melylyel azt nézzük: hogy viseli el valaki a bajait, s titokban elgondoljuk, hogy mi jobban el tudnók viselni. Mert minden, ami az emberben van: hiuság. Annyira, hogy azt hisszük, jogaink vannak felebarátainkkal szemben s némi vakmerőséget látunk abban, ha egyedül és a maga kedvére akar szenvedni.

Courjeuben nagyon helytelenítették Valenglinnek ezt az eljárását. Azzal, hogy elzárkózott, tulajdonképpen elmenekült, s látnivaló, hogy minden vigasztalást ki akart kerülni. El is határozták, hogy egyedül hagyják, amíg csak neki tetszik s nem kockáztatják meg a rossz beaulignoni utakat csak azért, hogy meglátogassanak egy embert, aki a maga szántából vonult félre embertársai elől, mintha azoknak a társasága nemcsak haszontalan, de alkalmatlan és gyűlöletes is volna neki.

Nem fogják követni érdeibe, melyek ezidőtájt — január közepén voltak — nagyon kopárak és gyászosak lehettek. Valenglin megérezhette, mi vár rá Beaulignonban, mikor az éles szellő egyre fújt az arcába az uton. De nem sok ügyet vetett rá, mert lova félrelépéseit igyekezett meg-megjavítani, mintha jelképesen azt akarná megmutatni, hogy ezentul szíve és esze indulatait is kormányozni tudja.

VI.

Valenglin mindennap megnyergeltette az egyik lovát és nagy utakat tett meg rajta a mezőkön át. Csak késő este tért haza fáradtan, mert a lovaglással önmagát igyekezett kimeríteni. A szabad levegőn amugy is szertefoszlanak az ember gondolatai és Valenglin a sok mozgást társította ezzel, hogy így keressen gyógyulást melankóliája ellen.

Kastélyának külseje nem volt arra való, hogy gazdáját szórakoztassa. Az elhagyatottság teljesebb egy nagy épületben, mint egy kisebbnél. Növekszik az ürességtől, amely környez bennünket és gyarapszik a tértől, amely körülvesz. Beaulignon éppen megfelelő volt. Egyetlen élő és meleg része volt az egész kastélynak: az istálló. Ezeknek a lakosságát szaporította Valenglin újabb bevásárlásokkal.

A lovak közül a csökönyösöket, a makranczosokat szerette. Az volt az élvezete, hogy megszelidítse őket, ha a nyakába kerül is, úgy hogy insai, valahányszor uruk eltávozott, azt várták, hogy soha többé vissza nem tér.

Valenglin eltöltött némi időt ezzel a magános szórakozással. Egyik lovaglásáról való hazatértekor azt jelentették neki, hogy Aiguisy ur kereste. Kocsijának keréknyoma még ott látszott az udvar homokján. Valenglint meglepte ez a látogatás és két vagy három napig törte is a fejét rajta, de aztán nem gondolt rá tovább, hanem folytatta sétalovaglásait. Nem különleges lovas-kirándulások voltak ezek, mert a legtöbbjéről véres sarkantuval jött meg. Nehány lovat tönkre is

tett, mert semmitől meg nem kímélte őket. Örült galopokban hajszolta lovait keresztül-kasul a mezőkön, vagy a legmagasabb sövényeket és a legmélyebb árkokat ugratta át velük, mintha hol utólélni, hol elkerülni akart volna valamit, amit azonban sem elfognia, sem hátrahagynia nem sikerült s ami nem törődött sem a sarkantyúval, sem a paripa zihálásával.

Néha teljes sebességgel úgy vágatott, hogy lehunyta szemét, mintha ezzel fokozni akarta volna a veszedelmet, melyben forgott. Egy szép napon aztán, amikor szintén hunyt szemmel vitette magát előre, akaratlan ellenére a gisquetsi kastély udvarán találta magát, két lépésnyire Aiguisy urtól, aki ezt a véletlen betoppantást úgy tekintette, mintha Valenglin az ő látogatását akarná visszaadni s kérte, lépjen be egy pillanatra házába és pihenjen meg ott.

Valenglin elfogadta ezt a meghívást és leszállt kimerült paripájáról.

Bizonyos, hogy Aiguisy ráakadt amaz alkalmak egyikére, amikor a legjobban magába vonuló és legfagyosabb kedélynek is szüksége van arra, hogy megnyilatkozzék. Valenglin tehát követte Aiguisy urat az alacsony terembe, amelyben nagy tűz égett. Aiguisy, ez a szindarabba való alak néhány elképzelt szolga nevét kiáltozta. Holott egyetlen inas helyettesítette valamennyit, s nem egyszer megtörtént, hogy az apró ember maga mősta le a kocsi kerekeit, vagy fogta ki a lovakat hintájából, amelyre annyira büszke volt.

Ezen a napon azonban ez az inas sem volt otthon. Aiguisy nagyon jól tudta, hogy szénát venni ment el; tehát, miután torkaszakadtából telekiáltozta utána a házat, sajátkezüleg vett elő almáriumából egy tálczát, palaczkot és két poharat. Megtöltötte őket rózsaszínű borral, csettintett nyelvvel, s egy kis szünet után hirtelen Valenglinhez fordult, aki csizmáit melengette a kandallón.

— Hitemre, uram, boldog vagyok, hogy meglátogatott, mert köszönettel tartozom önnek, melyet már régen át kellett volna adnom. Sokkal inkább lekötözött bizonyos ügyben, melyről kegyed is tud, sem hogy sokáig elszenvedhetném annak látszatát, hogy hálátlan vagyok önnek szemben. Mig az egész courjeui banda szívesen fogadta azt a feltevést, hogy elkövettem, amivel a közbutaság megvádolt, addig ön volt az egyetlen, aki megvédett az átkos pletyka ellen s aki kételkedett abban, hogy megölhetnék valakit másként, mint lovagi küzdelemben, a becsület valamennyi szabályai szerint, mint egy nemesember, aki boszút áll, s nem mint egy paraszt, aki őt a keresztúton, keztüdobás és segédék nélkül. Ezt, uram, nem egykönnyen feledhetem s ez sok mindent elfeledtet, mert — fűzte hozzá, Valenglin hallgatásán nekibátorodva — volt elég okom gyűlölni önt s gyűlöltem is, ahogy gyűlölünk olyan valakit, aki pótolhatatlan kárt és végtelen keserűséget okozott nekünk.

— Láthatja, uram, — felelt hidegen és egyszerűen Valenglin — hogy az ég megkönyörült az ön baján s megboszulta a kegyeden esett igaztalanságot. Sőt az ég túlságosan szigorú is volt velem szemben. Abban a pillanatban vette el tőlem Valenglin kisasszonyt, amikor már a magaménak vélhettem. Ellenállhatatlan hirtelenséggel vette magához, úgy hogy mind a ketten elvesztettük, ön, mielőtt még megkapta, én, mielőtt visszatarthattam volna. Ez némi különbséget tesz közöttünk, melynek előnye nem az én oldalamon van, mert ha ön a leggonoszabb ellenségem volna, akkor sem kívánnám soha, hogy az én helyemen lett s átszenvedte legyen az én gyötrelmeimet.

Valenglin maga is csodálkozott azon, hogy beszélt és körül is nézett, mintha nem tudná, hol van. A tűz

hűnyorgott. A poharakban a bor piroslott. Aiguisy ideoda mozgatta a széken furcsa kis testét. Arcza elveszett göndör parókája szélességében. Valenglin figyelmesen nézett rá s azt kérdezte magától, hogy csakugyan ő-e az, aki ilyen folyamatos társalgásba merült valakivel, akit alig ösmer, s főleg a neveltséges oldaláról ösmer, de semmi esetre nem eléggé ahhoz, hogy ennyire benső és fájdalmas témát megtárgyalhasson vele.

Nem zárkózott-e eléggé el a beaulignoni pusztaságban, hogy senki kérdésekkel ne alkalmatlankodjék neki azok felől, amiket mindenki előtt el akart hallgatni? Magányában kikerült minden tolazkodó kíváncsiságot; legyűrte magában azt a vágyat, hogy megszerezze bánatának a másokkal való közlés vigaszt. Nem adott a gondolatai számára más bizalmast, csak önmagát, s most azon veszi észre magát, hogy legtitkosabb gondolatait közli egy Aiguisy nevű urral, aki, ha valamelyik courjeui utczában találkozna vele, nem kap tőle a legszárazabb üdvözlésnél, a legkürtebb jónapotnál egyebet.

Különös következetlenség!

De nincsenek-e pillanatok, melyekben nyelvünk erősebb, mint hallgatásunk, amikor az a kényszerűség, hogy a bennünk összegyűlt fájdalmas anyagot mással is közöljük, hogy úgy mondjuk, kiverejtékezik belőlünk akaratlan szavakban? Ez a szükség oly hatalmas, hogy kiszolgáltat bennünket az először elénk-kerültnek, a nélkül, hogy a magunk fölött való meglepetésünk meg tudná akadályozni, hogy így cselekedjünk.

— Ámbár — vette fel a szót Aiguisy ur — látok közöttünk különbséget, ezt a különbséget egészen másként látom s magamra nézve éppen nem előnyösnek. De engedje meg uram, hogy a magam módján megmagyarázzam s tiszteljen meg némi türelemmel.

Valenglin két kezét tolta a tűz közelébe és felváltva melengette őket.

— Gondolja el, uram, — szólt Aiguisy — milyen helyzetben voltam én, mikor ez a vén hunczut Thomassière oly határozottan megtagadta tőlem leányá kezét. Én szerettem a leányt, mint ahogy ön szerethette. Képzelje hozzá, hogy a visszaautasítás a legudvariasabb formában történt. A ravasz róka semmi olyat nem mondott, amin megsértődhettem volna, de a lenézés, amelylyel kezelt, mégis égetően szégyenletes volt. Ön azt mondja, uram, és én megengedem, hogy azt mondja: nem érdemeltem meg a tisztességet, amelyre törekedtem és Thomassière kisasszony nálamnál jobbat érdemelt. Önnek igaza is volna, s a következmények be is bizonyították ezt, mert ön sikert aratott, ahol én kudarcot, önt elfogadta az atya, s a leány maga is s egy váratlan körülmény közbejötté nélkül, Thomassière kisasszony most az ön felesége volna.

— Nos, uram, — vágott közbe Valenglin — nem éppen ez teszi-e sorsomat oly keservessé és neveltségessé? Nem látja-e benne okát kétségbeesésemnek s annak, hogy végül már a halált óhajtottam? Mert nem rajtam mulott, hogy lovam már huszszor nyakamat nem szegte! Nyugodtan beszéllek önnek a dologról ebben a pillanatban, de nehogy csalatkozzék: nemsokára ismét elfog a düh, amely kinez s amely nyugodni nem hagy. Elvesztettünk-e kétségbeesés nélkül ilyen szép reményeket? Mily változás az, uram, ha az ember előbb egy sóvárgott nász küszöbén látja magát s aztán tanúja annak, hogy csapódik rá boldogságára egy kolostor undok kapuja! S képzelje még, hogy Thomassière kisasszony önszántából határozta magát arra, amit tett, kegyetlenségének teljes függetlenségében, s oly ürügygel, melynek macacssága még most is engem pirit el ő helyette.

— Ebben is ellene mondok önnek — szólt Aiguisy ur és kis arcza a diadal és a fontosság kifejezését öltötte.

— Mernék-e magamról beszélni s megkockáztatnám-e a kettőnk összevetését? Igaz, hogy a vén Thomassiére megtagadott tőlem olyan értékes valamit, ez is fájdalomosan érintett, de nem gondolja-e, hogy a siker, melyet ön elért, még kinosabban hatott reám? Sirtam dühömben, hogy az ön keze közt látom, aki az enyémből kisiklott. A féltékenységnak, uram, alattomos és aprólékos kinjai vannak. Én a maguk egészében átéreztem őket. Gyűlöltem önt, uram, s megengedi nekem azt a bizarr öszinteséget, hogy ezt ne is tagadjam ön előtt. Ha valaha szenvedélyesen óhajtottam valakinek a halálát, nem a kövér Thomassiére-é volt, hanem az öné, uram, az öné, aki gazdagon és boldogan eloroz előlem egy értéket, amelytől egy lurkó buta akarata távolít el engem s az, hogy nincs eszközöm, amivel kényszerítem. Ön azt mondja, hogy könnyű lett volna nyilvánítani is haragomat önnek és összevesznem önnel. Már csaknem meg is tettem ezt, amikor ön üdvözölt a templomban, Thomassiére ur temetése napján. De ön nem tudja, uram, mi az, ha az ember gyöngé és kicsiny. Párbajozzam önnel! Az ilyen hüvelyknyi ember, mint én vagyok, kiteszi magát annak a nevetségnek, hogy ön lefegyverzi vagy felnyársalja, mint egy békát s nekem egyébként sem volt semmi kedvem arra, hogy úgy hozzanak haza, véresen, kocsim párnáin; beletörődtem tehát, hogy látnom kell a diadalmas vetélytársat. Ó, uram, milyen kin ez, s mily csekély lehet annak a halála, akit szeretünk, ahhoz képest, ha látjuk, hogy mást szeret! Elvesztettem Thomassiére kisasszonyt, s egy férfi miatt vesztettem el, valaki miatt, aki olyan, mint én, vagy, ha úgy tetszik, jobb, mint én, de husból és vérből való, mint én vagyok! Elvette tőlem, hogy úgy beszéljen velem, ahogy én beszéltem volna, hogy úgy dédelgesse, ahogy én dédelgettem volna. Ime, uram, ez volt az én állapotom s különösnek találja-e, hogy a gyűlölet érzését és a boszu vágyát kelti ez? Igen, elfogtak engem s annál jobban meggyötört az egyik, mert nem éreztem magam elég merésznek a másikra. Szerettem volna elgázolni önt az utcán, kocsimmal. Elmentem Graffard Péter akasztására; s csaknem üdvözöltem a ficzkót, nem mert megölte a kövér Thomassiére-t, akivel a guta is végzett volna, hanem mert megboszulta a sérelmet, amit általa szenvedett s meg akartam adni annak az embernek, aki ölni tudott, azt a tisztességet, hogy végignézzem a halálát.

És az apró Aiguisey, aki toporzékolt karosszékében a régi haragtól és a földégett gyűlölettől, most már egyáltalán nem tűnt fel nevetségesnek Valenglin szemében.

— Minden elmulik, uram — folytatta Aiguisey — s én esküszöm, hogy semmit meg nem őriztem akkor dühömből. Ebből is láthatja törekenységét az embernek, aki nem maradandóbb gyűlöletében, mint szerelmeiben, ebből is láthatja, hogy ön is meg fog gyógyulni, ahogy meggyógyultam én. Nincs-e önnek olyan vigasza, amilyen nekem nem volt? Önt, uram, Thomassiére kisasszony legalább nem olyasvalakiért hagyta el, aki hasonlít önhöz. Önt nem fenyegette az a veszedelem, hogy látja őt egy férfi karján, aki az ön helyét bitorolja és az ön szerepét játssza. A Jézus-lányai jótékony fala megkiméli ettől a gyilkos látványtól. A klastrom örökre biztosítja az ön számára a leányt. Vagy mit is mondok? Az a leány most már nem is nő, tehát nem is kell sajnálnia, mert amit ön keresett benne, az már nem létezik. Istennek adta magát. Ó, gyönyörű vetélytárs az, akit csak neve szerint ösmerünk, akinek nincs alakja, nincs árca! Nem megnyugtató-e ez? S van-e abban lesújtó, ha, akit elvesztettünk, nem lett senkié? Sőt én büszkélkedném ezzel, mert, hogy az ön szívéből elfordítsa a leányt, magának az örökkévalónak kellett csábítania.

(Folytatása következik.)

Saison.

I.

A magyar nő.

— aug. 16.

Abbaziában és Marienbadban magyar hölgyek nyerték meg a szépségversenyek összes díjait. A fürdő-szezón vidám kis hírei közül ez a pikáns szenzáció eget kér vagy legalább is külön cikket.

A magyar női szépség, amelynek dicséretét mi lovagias magyarok itthon sem győzzük eléggé, külföldön is megkapta a hivatalos bélyegzőt. Bár a kételkedők kedvéért meg kell jegyezni, hogy Abbazia és Marienbad ilyenkor egy darab Magyarország, mégis reálisnak tetszik az eredmény, mert hiszem, hogy ha egyetlen magyar sem szavazott volna, akkor is magyar hölgyek kapták volna meg az első díjakat.

Felicien Rops, a nagy francia rajzoló, aki ugyan-csak értett a női szépséghez, és amint hátrahagyott leveleiből kitűnik, életének és szorgalmának javát a női szépség tényleges fürkészésére áldozta, rajongással beszél magyarországi és különösen alföldi utazásáról, hol az egészséges, bronzmellű magyar nőket látta.

Magának a magyar embernek is, amikor hosszabb távollét után hazakerül, okvetetlenül feltűnik az, amit itthon természetesen nem vett észre: a női idomok oly dus, kifejtett és természetes gazdagsága, amelynek külföldön nincs példája. A francia nő vagy pontosabban: a párisi nő kis mellű, szűk csipőjű, tulságosan elfinomodott filigrán és karcsu termetű és talán ezért vezet a divat és általában a női izlés terén. Az angol nő általános képében van valami erős, tagbaszakadt, csaknem férfias vonás és az angol női toalették, amelyek ujabban erős versenyre keltek a francziával, a férfi öltözetének egyszerűbb, markánsabb vonalait mutatják. A német nő még nem szólt bele ennyire a divat irányzásába, de amennyiben vezető eleme, a porosz, szász vagy bajor nő érvényesülni fog, izlése, hajlandósága az angoléhoz fog a legközelebb állni. A bécsi nő külön filigrán, rokokó típus, hamvasszőke, porcellán-teintű. Az olasz nő degeneráltságát, romlottságát Felicien Rops is észrevette, aki Nápolyból és Veneziából csaknem átmenet nélkül Magyarországon termett. Szóval mindazok a nők, akik körülöttünk élnek, akikkel néha érintkezésbe jutunk, a kultura különböző fokain kisebb és nagyobb eltéréseket mutatnak attól a szépségtől, amely kizárólagosan Éváé.

A romlatlan, primitív, tul' nem finomodott, hanem ősen asszonyi, mondjuk: femelle-szépséget itt kell keresni a Duna-Tisza közén. Ennek az országnak az életmódja mindig természetes, közvetlen volt, szokásait és eledelét nem kellett úgy kikinoznia a természetből, mint a művelésre szorult, tehát művelté lett nyugaton. Másrészt mégsem volt oly távol kultúr-népektől, hogy vadan, exotikusan, háremszerűen kellett

volna fejlődni, mint például a török és más balkáni nőnek. Feministáink, szabóink, pipere-kereskedőink, festőink és íróink jórészt szem előtt tévesztik a magyar nőnek azt a primitív, szinte őstermelő, agrár vonását, amely különben az egész ország fejlődéséé.

A magyar nő nem oly differenciálódott szépség, mint a párisi nő, nem oly sportra hajló, férfias allűrű mint az angol, nem oly praktikus, házias, nehézkes mint a német, nem oly perverz és raffinált mint az olasz, nem oly lágy és szőkekarakterű mint a szláv: hanem egészséges, üde, primitív. Nincs is olyan erős karakterisztikonja, mint a bizonyos típusú fejlődött nyugati nőknek, hanem jellemző vonásai csak az általános ősi női vonások, amelyek Évában éppugy megvoltak, mint ahogy a modern nőben megvannak. Ős-nő.

Nem akarom struccz módjára homokba dugni a fejemet és tudomást nem venni róla, hogy itt szláv, német és mindenféle fajta keveredett. Én is hiszem a modern babonát, hogy a vérkeveredés csak előnyös lehet, másrészt azonban kétségtelenül látom a magyar föld, a magyar életviszonyok asszimiláló erejét. Itt minden embert egyformává tett vagy tesz a levegő. A legősből, legraffináltabb fajok visszaestek primitívségbe. Ha szabad a magyar nőt egyetlen típusnak fel fogni, ez csak az lehet, amit mondtam: ős-női. Elernyedt, külföldi idegek számára való világ ez: itt mindenkit megcsap a nőiség természetes illata, amelyet semmiféle nyugati extraktum nem pótol. Ez a magyar nő legnagyobb dicsérete.

Hogy nem vagyok vak a magyar női szépséggel szemben, mutatja az, hogy nem vagyok vak a magyar férfi szépséggel szemben sem, amely egyszerűen nincs. Talán valahol az alföldön vagy tudj' isten hol, élnek primitív szép férfiak, de akiket mi látunk és egész életünkben láttunk, azok bizony nem szépek.

Amikor az ember hosszabb külföldi tartózkodás után hazaérkezik, nemcsak a magyar nők primitív domboruságai, hanem a magyar férfiak szálnalmas alakjai tűnnek fel neki. Pesten csupa sápadt, görnyedt, szomorú férfialak jár. A társadalmi nyomor képe rajta ül az egész városon. A rossz lakás, az egészségtelen életmód, a nehéz és emészthetetlen rossz ételek, az ételhamisítások következtében támadt gyomorbad, a rendetlen és ennél fogva nehéz, áldatlan munka, a munka meg nem becsülésének a nyoma ott ül a férfiak arcán. Szinte kirívó mellettük asszonyaik szépsége, mint a szürke hernyó mellett a pillangóé.

Amikor nagyritkán egy piros arcú, jól táplált párisi ember vagy egy beefsteak-arcú, megtermett, egészséges angol vagy pufók, lármás német megjelenik a pesti utcán, feltűnést kelt. Az ide vetődő külföldi nőknek legfeljebb a délczag magyar huszártiszt imponál egészen addig, amíg a sapkája alatt meg nem látja gyűrűs szemét, ványadt, ernyedő, agyonlumpolt arcát.

És a vidék? Nézzék meg majd az István-napra felránduló »gueueuse départementale«-t. Micsoda elkinzott, nyomorszántotta arcok! Hol van ezeken az egészséges piros szín, a falusi levegő rózsás nyoma, amelyet

régi novellairók annyira dicsértek? Alkoholtól felduzadt arcok, szomorú, brutális szemek, amelyek a mindennapi kenyeren sóvárogva függnek, megtört, elnyomoritott termetek, a szegénység szaga mindenütt, mindenhol. Az elkinzott, görcsös alaku paraszt mellett a menyecskéje olyan, mint a nyíló virág. És a tavalyi izlésű vidéki ruhák alatt néha fejedelmi női szépségeket pillantunk meg. A vidéken is a nő szépül, diadalmaskodik, a férfi pedig korcsosodik a kábító nyomortól.

Semmi sem fenéig tejfel. A magyar nő helyzete sem egészen olyan rózsás, amint ebből a szépségről szóló cikkből kitűnik. Pest és a vidék is tele van proletár nőkkel, asszonyokkal, akiknek arcszínét, vonásait a nyomor már korán dulta fel. És mennél nagyobb lesz az a nyomor, annál inkább fog halványulni a magyar női szépség eddig diadalmas típusa. De általában és nagyjában alig van ország, hol annyi csinos, ép, egészséges, primitíven szép nő volna, mint Magyarország.

Amióta a tokaji bornak befellegzett, azóta csak a magyar nő hire tartja ébren külföldön a mi nevünket. A magyar nő hire világraszóló és a női szépség amatőrjei messze földre elzarándokolnak ide. Ritkán és kevesen jönnek, de akik itt jártak, azok már eddig is kellőképp elhintették egy jövődő idegenforgalom magvait. Nem a kormány, nem a főváros, hanem a nők fogják életre kelteni ezt a leányzót, aki nem halt meg, csak aluszik.

Reveur.

II.

Az augusztusi pénzhiány.

A pénzhiány nem ujság nálam
S' nem ujság Pesten senkinél.
Látott már bennünket letörve
Az ős, tavasz, nyár és a tél.
De oly csekély, mint épp e hóban,
Nem volt a pénz egyáltalán —
Egy' uj, nagy átok lóg fölöttünk:
Az augusztusi pénzhiány.

Ur voltam én még júliusban,
Volt nálam egy-két pénzdarab,
Melyről balgán feltételeztem,
Hogy augusztusra megmarad.
Hová lettél törvényes ércpénz?
S a bankjegyen te szende lány? —
Elvitte, elrabolta őket
Az augusztusi pénzhiány.

Miként a templom egerének,
Olyan rosszúl megy most nekem,
S ezt Pesten százezred-magammal
Augusztusnak köszönhetem.
Szegényen indultunk e hónap
A kiizzadt házbér mián
S fölénk borult búsán, sötéten
Az augusztusi pénzhiány.

És aki némi pénzt tartalmaz,
Az messze-messze mind üdül,
Ó, nem lehet semmit kisírni
A kiadóknak zsebiből.

Nyaral a kedvencz uzsorásunk
S a bankdirektor, a zsvány —
Előleget, kölcsönt kizár most
Az augusztusi pénzhíány.

Ilyenkor mászik omnibuszra
A snasz lumpok komor sora,
Ilyenkor két tojás pohárban
A kávéházi vacsora...
Én istenem, ha medve volnék,
A sablont megszakitanám:
A nyarat aludnám át s téged,
Bús augusztusi pénzhíány.

Puck.

RÉMES ALAKOK.

Az első magyar általános.

(Személyek: én, meg egy ur, akinek ki vannak düledve a szemei, akinek torzonborz és izgatott fekete szakála van s akin legfeltünőbb dolog a kávéházi ülés által tipikusan deformált nádrág. Ujságot olvasunk, majd rám ordít a fekete ember s ezzel megkezdődik a következő párbeszéd.)

ÉN: Mit ordít?

Ő: Olvasta? (Az orrom alá nyomja az ujságot.) Husz diák bukott meg az érettségin egy gimnáziumban. A tanár volt az oka. A tanárok voltak az okai. Az összes tanárok az okai annak, hogy a diákok megbuknak az érettségin. Minden tanár az oka. Az összes tanárok nyomorultak.

ÉN: Szép. Soha még nem hallottam három másodperc alatt ily tökéletesen és ily igazságtalanul általánosítani. Nem szégyelli magát?

Ő: Miért szégyeljem magam? Hisz én vagyok az első magyar általános.

ÉN: A biztosító társaság?

Ő: Nem. Ne is téveszsen össze azzal. Én vagyok Pesten az első magyar, aki abból él, hogy mindent általánosít. Évenként hatezer forint jövedelemem van belőle.

ÉN: Hogyhogy?

Ő: Teszém: fölmerül valami ügy.

ÉN: Jól kezdődik. Tovább.

Ő: Várja be a végét. Mondjuk: megölik Dánoson a csárdást. Czigányok ölik meg. Most jövök én az általánosítással. Elkezdek városszerte ugatni, hogy minden czigány gazember, hogy mindnyáját meg kell ölni, vagy legalább is képtelenné tenni a faj továbbképzésére.

ÉN: Aha!

Ő: Most például orvostudományban utazom. Szegeden szabadon bocsátották Mezeit, mert kisült, hogy az orvosok tévedtek. Jövök én és mondom, hogy minden orvos számár, az egész orvostudomány nem ér semmit, be kell szüntetni az orvosegyetemeket, és csődöt mondott az orvostudomány.

ÉN: Igen, igen. Kezdem sejteni.

Ő: Én vagyok az, aki minden bolti tüznél, ahol elég husz méter rumburgi vászon, azt orditom, hogy a tűzbiztonság rosszul áll. Én vagyok az, aki minden váltó-óvatolásnál elrohanok a különböző kávéházakba és kijelentem, hogy az összes ügyvédek lelketlen verszópók, az ügyvédi kamara lanyhán teljesíti a kötelességét, minden ügyvédet le kellene gyilkolni, vagy legalább is képtelenné tenni a faj továbbképzésére. Én vagyok az, aki, ha a nagy melegtől kidől öt baka, tele-sírom a várost antimilitarisztikus könnyekkel, üvöltök a hadsereg ellen, bömbölök a lefegyverzés érdekében és követelem a világ összes hadseregeinek haladéktalanul való megszüntetését és az összes egyenruhának azonnal jelmezekké való degradálását. Én vagyok az, aki minden csaló zsidóért az egész zsidóságot teszem felelőssé, aki minden sikkasztó árvapénztárnok esetéből kifolyólag az összdzsentri ellen zudulok fel és aki minden rossz-utra tévedt mágnásért lámpavásat helyezek kilátásba az egész világ minden arisztokratájának. Mint láthatja, előttem nem szent se kaszt, se hitfelekezet, mert én általánosítok, végig, az egész vonalon.

ÉN: Látom.

Ő: Járok kávéházakba: egy nap kilenczbe is, aszerint, melyik társadalmi osztály van érdekelve. Hisz tudja: vannak orvos-, ügyvéd-, művész-, katona-kávéházak, s ezekben engem mindenki ismer, és ha valami előadja magát, már tudják, hogy jönni fogok, üvöltöni fogok, általánosságokat fogok csinálni a speciális esetekből. Ismeretségeim révén befolyásom van a parlamentben, a főváros közgyűlésén, az összes reggeli és esti lapoknál, az egyesületek és klubok választmányai-ban, mindenütt. Ezért veheti észre, hogy az utóbbi időben mindig egész kasztok kapnak ki egyesek hibáiért. Ez mind az én befolyásom.

ÉN: Látom, értem. Csak egyet nem értek. Hogyan él meg ön ebből? Vagy mint mondani tetszett: hogyan keres ebből minden évben hatezer forintot?

Ő: Nagyon egyszerűen. Háromezer forintot megkeresek a cikkeimmel a lapoknál. A másik háromezret úgy keresem, hogy miután valamelyik lapban megtámadtam a kasztot, elmegyek az illető kaszt vezér-férfiához és kérek tőle egy kis pénzt, azzal a megok-lással, hogy a kérdést tanulmányozni akarom. Erre a férfit ad pénzt, mert fél, hogy tovább is bántani fogom a kasztot.

ÉN: Az én időmben ezt revolvernek nevezték.

Ő: Az ön ideje már régen elmúlt. Most ezt közéleti tevékenységnek nevezik, ujságcikkek, interpellációk és röpiratok útján üzik, s aki üzi, az nem revolverező csirkefogó, hanem közéleti tényező. De most isten önnel, megyek.

ÉN: Hová?

Ő: Az Eránosz-ügyből kifolyólag átmegyek Budára egy kis kávéházba, ahová spiritiszták járnak, és üvöltöni fogom, hogy minden spiritiszta csaló és hogy a spiritiz-must rendőrileg kell üldözni. A jövő héten pedig mindezt visszavonom a spiritiszta szaklapban, egy cikkben, amiért száz forintot fognak fizetni.

Vessző.

INNEN-ONNAN.

+ **Horvát diktátorok.** Sajátságos, mennyire megnőtt a horvát politikusok hatalma — minálunk. A nagy melegben egyebet sem teszünk, mint kürtöljük, mit irt Supilo, mit mondott Potocsnyák, mit magyarázott Trumbics. S minden ilyen sikerült hiradás nyomán bölcs és komoly képpel azt mondjuk: Lám, tehát Horvátország erre az álláspontra helyezkedik? Észre se vesszük, hogy ezeknek az uraknak odaadjuk egész Horvátország képviselőtét s olybá vesszük szavaikat, mintha legalább is Bülow nyilatkozott volna. S nem gondoljuk meg, hogy az újságolvasásnak és csinálásnak e módja mellett pl. Ausztria, legalább is annyi ránczba szedhetné a homlokát, ahány magyar képviselő cikket ír a kiegyezésről, ha e cikkeket épugy Magyarországnak tulajdonítanak, mint tulajdonítjuk a horvát urak nyilatkozatait Horvátországnak. Erre kellene gondolni, no meg a Bismarck mondására, hogy minden újságcikk mögött legfőlebb egy ember ül, olykor még egy sem, akkor nem idegeskednének annyira a horvát helyzeten. De persze, ha minden egyes embert elismernénk diktátornak, akkor — nos akkor nem borsósdzhatik annyira a hátunk, mert sok diktátor mindig kevesebbet jelent, mint egyetlenegy.

* * *

○ **Nincs pénz.** A lapok közgazdasági rovatát olvasni kész borzalom. Rettenetes dolgokat tudunk meg belőlük. A pénzpiacz feszült. A hitel drága. A kamatláb horribilis. És még egyre emelkedik. Az aranykészlet fogytán van. A bankok ingadoznak. A hitelszövetkezetek buknak. Szóval nincs pénz. Seholy sincs pénz. Ott sincs, ahol nem szokott lenni és ott sincs, ahol szokott lenni. Mit jelent ez a gazdag embernek? A gazdag embernek ez azt jelenti, hogy a pénze a nagy szükség következtében több lett, mint amennyi volt. Nagyobb kamatot hoz, könnyebben értékesíthető, jobban elhelyezhető. És mit jelent a pénzszűke a szegény embernek? A szegény embernek azt jelenti, hogy ami pénze eddig neki volt, az ezután se lesz. Ami hitelt eddig adtak neki kis kamatra, azt ezután nem adják neki nagy kamatra. Szóval semmit se változott a pénzügyi piacz. Akár van pénz, akár nincs pénz, mindenképen nincs pénz.

* * *

= **A suresnes-i harangok.** A szépség áhitata, az erő tüze, költői megindulások bája ugyan honnan ér egy poros, molyos, keményre aszalt polgármesteri szivhez? Talán látomásai voltak, víziós sugallatai, talán csak delejes hatalmak egyszerű eszköze volt ő, — mindegy! Ledöntött templomok harangjainak érczéből formálják meg Zola képmását. Érczharangból, melynek kongó nyelve valaha emberek hazugságait bugta széjjel a világba, mely a tunya álmodozások és a vétkes önmegtagadás eget ígérő hangja volt, mely hideg meddőségben, csillogva kevélykedett a tornyok magasában, most megöntik képét a Föld fiának, az Igazság, a Termékenység és Munka apostolának. Áldott legyen a kohó szent tüze, mely újraolvastja! Áldott legyen a verejtékes kéz, mely keveri, önti, gyurja a tüzesen csurgó érczet, míg az ujló idők legszebb bálványa megépül belőle! És holdfehér éjjelek babonás éjfélein harangnyelven csendül majd a szobor sóhajta az alvó világ fölé: »— az én időm eljött, az én álomom betellett...« És új tornyok épülnek majd és új harangok szava kondul majd bele a kelő hajnalba, sugaras délbe és enyhe alkonyatba. És a muzsikás szózat majd nem arra int: »ember, térdelj a porba, keresd a láthatatlan égi világot és hurzold gyertyáidat, könyeidet és fillérideket hazug fényű oltárok elé«, hanem majd arra biztat:

»ember, élj, dolgozz, szeress, örülj és bizakodjál!« Míg nem majd ezek a tornyok is elomlanak új csákányok alatt, ezeket a harangokat is elnyelik új tüzes kohók, ezek a bálványok is avulttan dőlnek el, utat adva az újnak, újnak, örökké ujló újnak...

* * *

△ **Potemkin-parasztok.** Ez a mondás az ischli uralkodótalálkozás szellemi terméke. Edvárd király alkalmazta azokra az uri hölgyekre, akik az érdekes tiroli viseletben jelentek meg. A mondás királyi ajkon mindenestre elmés, de igazság nincs benne. Az igazság az, hogy polgári hölgyek vagy urak, akiknek megvan a maguk konvencionális ruházkodásuk, melyben társaságban ruházkodni lehet s mégis a vasuton, az esplanádon minden érthetőbb ok nélkül parasztruhában járnak s ezt a viseletet stilszerűnek hiszik, inkább Potemkin-urások, mint Potemkin-parasztok.

* * *

△ **Közös konyha.** Becskerek kezdte, Pozsony és Temesvár is kezd közös konyhán élni. Azaz akar kezdeni. Mert ehhez az intézményhez, mely nagyon praktikus, nemcsak drágaság kell, hanem megalkuvás, türelem, felvilágosodás. Már pedig azzal, hogy a hus drága, a cseléd pedig haszontalan, az emberek nem lesznek okosabbak, sem türelmesebbek. A közös konyha intézményébe épugy beleélheti magát a társadalom, ahogy beleélte magát a mostani viszonyokba, de nem követelheti az új formától azt, amihez a régi szoktatta. Meg kell barátkozni például azzal, hogy önagysága, vagy a tekintetes ur nem rendelheti meg, mit akar ebédelni s nem várhatja el, hogy az étel úgy legyen elkészítve, ahogy neki ízlik. Ami most annyira természetes, az az igen gazdag emberek kiváltságává lesz abban a pillanatban, mikor takarékoság szempontjából beálllok tagul a közös konyhába. A mi uraink és asszonyaink azonban csak spórolni akarnak, lemondani, megalkudni nem. S ha erre mégis kénytelenednek, akkor tán inkább lemondanak a takarékoságról.

* * *

○ **Tante Agnes.** Megint nagy szezon van. Lovak futnak a gyepen s lovak nyernek díjakat és emberek veszítenek pénzeket. Önök persze nem is tudják, hogy minő nagy különbség vajjon Tante Ágnes nyeri-e a Czinkotai díjat avagy pediglen Hirnök kettő? Pedig voltaképen semmi különbség sincs benne. Tante Ágnes csak olyan ló, mint Hirnök kettő. Nem is a lóban van mindég a különbség, hanem a fogadóban. Ha Tante Ágnesre fogadok és Tante Ágnes nyeri a Czinkotai díjat, akkor a versenyintézmény győnyörű intézmény és a papirosforma győnyörű forma. Ámde ha Hirnök kettőre fogadok s mégis Tante Ágnes fut be elsőnek, akkor csalás történt és kizsebelés, akkor a feje tetején áll minden papirosforma és az egész világon nincs élhetősebb ember, mint a handicaper, a jockey és a manager. Ezért rossz intézmény a lóverseny és ezért rossz alkotás az egész világ. Minden dolog a világon olyan, mint a feleség. Csak akkor tudom, hogy rossz, amikor már megcsalt.

* * *

○ **Ugyan menjen!** Csudálatos beosztásuk van a világ eseményeknek. Ha ma elsülyed egy hajó, holnap bizonyosan elsülyed még egy hajó, holnapután a harmadik. Amikor vasuti katasztrófákra kerül a sor, akkor egymást érik a vasuti katasztrófák, amikor pedig a földrengésnek van szezonja, akkor olyan sűrű a földrengés, mint közönségesen a paszulyleves. Szóval azt akarom mondani, hogy minden szennzáció rajokban jár,

HETI POSTA.

mint a kolumbácsi légy. Most a gyilkosság van soron. Illetőleg az ártatlanság gyilkossági ügyekben. És az ártatlanság sokkal termékenyebb talaj, mint a bűnösség. Mert ha valakit megölnek, abban bűnös lehet egy ember, két ember, vagy három ember. De ártatlan lehet a gyilkosságban egy millió. Az igazság emberei csudálatos érzéket fejtenek ki mostanság az ártatlan emberek összefogdosásában és elítélésében. Ahány gyilkosság, legalább kétannyi embert elítélnek ártatlanul. Ami nem is tulzott az igazság emberei részéről. Egy bűnös sokkal nehezebb fogni, mint ötven ártatlant. És meg fogjuk érni, ha egy ideig így megy tovább, hogy a gyilkosokra rájuk kiált az igazságszolgáltatás:

— Ugyan menjen! Maga egy közönséges svihák. Hiszen maga csakugyan gonosztevő!

* * *

△ **Élő halottak.** Boldogok a nagyok, akik az idén halnak meg, mert mind életben maradnak. Morris Rosenfeld meghalt, de él s most örömmel halljuk, hogy az örök-ifjú Halévy is úgy halt meg, hogy nem kell temetést rendezni számára. Nyugodtan ülhet és olvashatja, mint irnak róla a háta mögött, abban a tudatban, hogy nem fogja olvasni. Természetesen csak jót olvashat, mégis most és csak most lehet tisztában az értékével, mivel a világ lezárta már élete aktáit. Ezekért a megczáfolt halálhírekért pedig kár haragudni az ujságokra, mert nem tehetnek róla s nem ártottak senkinek. Legkevesbé az elparentáltak, mert ez szeretné a legkevesbé, ha az ujságoknak igazuk is volna.

* * *

= **A campine-i ökrök.** Meghalt Grigorescu, a románok Rafaele. De annál, hogy meghalt, sőt annál is, hogy élt, érdekesebb az utolsó akarata, amit írásban hagyott hátra. »A dolgozóasztalomra ravatalozzanak föl. A halottaskocsimat két fehér ökör vontassa a temetőig.« Igaza van Grigurescunak. Ős, pogány, fantasztikus és szép képe a gyászmenetnek, amit ő megálmodott. Az enyészet kocsija előtt két sötét szemű, hófehér ökör, gyászfátyolos járomba hajtott lomha nyakkal, fátylas méccsekkel öles szarvukon. A járásukban lassu szomorú méltóság. Nagy művészeket mind így kellene vinni a temetés-útjára. Az urakat pedig automobilon. Az éhenhalt parasztot ócska kordén, sovány gebével. A gyermeket liliomszekéren, amit fehér struccz huz. A királyt elefántháton. A poétát virágos hajón, nekiereszteni a végtelen viznek. Ah, hiszen tudjuk, hogy mindegy. Hogy elérünk oda, akár új századok automobilja rohan velünk, akár kórházak targonczája zötyög, akár Árpád szomorúan szép ökrösszekere ballag. De hát örök gyermekek vagyunk és a nyavalyák ágyán, a forró szél fentről között édes megnyihülés a gondolat, hogy oszló tetemünkkel fénynyel, színnel dusan pompázó, festői, gyönyörű és szomorú gyásztájakokat játszanak majd azok, kik egy rövidke időig elevenen maradnak még az élet kis komédiáinak öröme.

KÖZGAZDASÁG.

Az »Anker« élet- és járadékbiztosító-társaság (Magyarországi vezérképviselőség. Budapest, VI., Deák-tér, Anker-udvar). 1907 július havában benyújtott a társaságnál 822 ajánlat 5,414.327 K biztosított összegre és kiállított 744 kötvény 4,904.715 K összegre. Díjak fejében bevett a társaság 1,663.602 koronát és elhalálozás folytán kifizetett 146.211 koronát. A január-július havi időszak alatt benyújtott 5667 ajánlat 40,043.869 koronára és kiállított 5190 kötvény 36,462.857 koronára. Ugyanezen időszakban díjakért 11,716.627 koronát vett el a társaság, halálesetek folytán pedig 1,712.527 koronát fizetett ki. A társaság vagyona 1906 december 31-én 171 millió K, biztosítási állomány 528 millió K, halálesetek és esedékesség vált elérést biztosítások folytán a társaság fennállása óta 321 millió koronát fizetett ki.

L. L. J. Szerkesztőnk, Kiss József mintegy négy hét óta gyengélkedik és nincs Budapesten. Csak szeptemberben fog visszatérni, akkor tessék majd hozzá személyesen fordulni.

Halott remények. Nincs elég pointe-je. Pedig ez a műfaj csak frappáns pointe-tal értékes, különösen magyar nyelven, amit a forma itt rendesen kinpadra csavar.

S a sátán szólott... A sátán, ha megszólal, sokkal okosabb dolgokat mond.

Homo novus. Rengeteg sok szertelenség, nagy csomó izléstelenség között vannak értékes gondolatai, új fordulatai és határozottan egyéni erő a nyelvben. Kettőt kiválasztottunk közülük és majd sorát ejtjük, de türelemmel kell lennie, mert nagyon sok az anyagunk. Tovább próbálkoznia az írással mindenesetre érdemes, de legyen szigorúbb és bizalmatlanabb önmagához.

Canzonetta. Gyarlóságok.

K. M. L. Kissé sűrűn kopogtat és a nagy sietség egyáltalán nem üdvösséges arra, hogy valamilyes érésnek, kiforrásnak juttasson időt.

A nagy szobrász. A múlt hetinek a sorsára jutott.

Szabadkára. Mind a kettő jönni fog.

K. G. Nagy-Tapolcsány. Minden kritikán alul vannak, Kalózok. Mozog benne valami poézis, de nem annyi, hogy közölhető volna.

Hangok a szélben. Már a címe is rosszul van fordítva, mert Lenau a gyönyörű szonettjének ez a magyar címe: A szél hangja. A szövegben még nagyobb hűtlenségek vannak. A »stille Traumesfunkt«-t »égi szikra fényé«-nek fordítja, a »süsser Träume ungestörtes Reigen«-t pláne így: »Kering az álmok tarka villi népe.« Ennyire szabadnak nem szabad lenni.

Autochton. Olyas valamit akar jelenteni, hogy az ember sokszor csak azért nem cselekszik valami tisztességtelen dolgot, mert fél, hogy az irigyei szemmel tartják és leleplezik.

K. S. A kéziratot köszönettel visszaküldtük.

Akit én szeretek. Nagyon erőltetett, formátlan dolog.

Leányének. Nincs benne semmi és nem is ígér semmit.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

A mittweidai technikumot, melyben elektro- és gépészmérnökök, valamint technikusok és művezetők képezetnek ki állami felügyelet alatt, évenként körülbelül 3000 növendék látogatja. A növendékek hazájuk szerint az összes európai államok, valamint Amerika, Ázsia, Afrika és Ausztrália több tartományának alattvalói voltak. Az elektrotechnikai oktatás az utóbbi években jelentősen ki lett terjesztve és dusan felszerelt szertárak, laboratóriumok (elektro- és gépészmérnökök számára), műhelyek, valamint géptelepek stb. által hathatósan lesz támogatva. A téli félév (tanzsok) október 15-én kezdődik, míg a szeptember 24-én kezdődő ingyenes előoktatásra való felvétel szeptember elejétől kezdve hétköznaponként kezdődik. Részletes programot és értesítőt a »Technikum Mittweida« (Szász királyság) titkársága kívánatra, költségmentesen küld. Az intézettel kapcsolatos 3000 négyszögletes területet elfoglaló tanuló-gyári műhelyekben önkéntes gyakornokok gyakorlati kiképzés céljából felvételt nyerhetnek. A technikum, valamint a vele kapcsolatos prociázóműhely az összes kiállításokon, amelyeken résztvevő, kiváló kitüntetésben részesült. Plaueni iparkiallítás: Plauen város kiállítási érme »kiváló eredményekért«. Lipcsei iparkiallítás: királyi államérem »a technikai oktatásügy terén kifejtett kiváló eredményekért«. Lüttichi világkiállítás: »Prix d'honneur«.

Magyar Élelmiszer Szállító részv.-társaság

Van szerencsém a t. érdeklődőkkel közölni, hogy Budapesten IX. ker., Tóth Kálmán-utca 8-10. szám alatt fekvő és tojás, hus, vad, baromfi, vaj, tej, sajt, friss gyümölcs, déli gyümölcs, friss főzelék, méz, hal, kaviár, növények, gumók, csirák, sör, bor, pezsgő, ásványvíz, végül szörmeárúk beraktározására és konzerválására szolgáló nyilvános

hűtő- és fagyasztó raktárházunkat

az általános használatnak megnyitottuk.

Kimerítő leírásokkal, prospektussal, üzletszabállyal, díjszabással és minden egyéb kívánatos felvilágosítással, készségesen szolgál központi irodánk: V., Nagykorona-utca 17., vagy hűtőházi kirendeltségünk: IX., Tóth Kálmán-utca 8-10. szám.

Kiváló tisztelettel:

Magyar Élelmiszer Szállító
Részvénytársaság.